

Z Valné hromady

Informace z Valné hromady OUČR dne 22.4. 2009 V HOLOVOUSÍCH

Vystoupení hostitele – VŠÚO Holovousy

Ing.V.Ludvík, ředitel ústavu, informoval především o přípravě podkladů pro podání projektu v rámci Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace, který spravuje z fondů EU Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. V návrhu projektu je výstavba nového areálu výzkumného ústavu včetně laboratorního vybavení. Základní projektová dokumentace je připravena a projekt bude koncem dubna podán. Projekt bude posouzen jak v ČR tak i v EU. Podali také nové projekty na řešení, ale nově přijat bude zřejmě jen jeden.

Stav a činnost OUČR v uplynulém období

Stav a činnost OUČR za rok 2008 přednesl předseda OUČR pan Jaroslav Muška.

1. INFORMATIKA

- Marketingu ovoce vydáno 24 čísel – v elektronické podobě, Zpravodaj 5 čísel – archiv je na www
- Spolupráce se SZIF na vydávání TIS ovoce
- Zpracování měsíčních informací o sklizni ovoce a zásobách jaderovin pro MZe
- Spolupráce na odhadech sklizní a definitivní sklizni s ÚKZÚZ
- Monitoring dovozů, vývozu, bilancí, trendů, cen

2. MzeČR, SZIF, PGRLE

- Spolupráce se SZIF a Mze v oblasti integrované produkce, ekologického ovocnářství
- Podíleli jsme se na zpracování situační a výhledové zprávy ovoce
- Zpracovali jsme pro Mze formou funkčních úkolů studie k odrudové skladbě, aktuální informace v sektoru, podklady pro jednání Evropské komise v sektoru ovoce a další
- Spolupracovali jsme na procesu reformy Společné organizace trhu s čerstvým ovocem a zeleninou, Vnitrostátní strategii sektoru a národní legislativě

3. Legislativa

- Legislativa k reformě Společné organizace trhu s čerstvým ovocem a zeleninou (v r.2008 se konala řada oficiálních jednání a konzultací) – výsledek NV č.318/2008 Sb.
- Agroenvironmentální opatření – integrovaná produkce
  - - příprava novel legislativy
  - - zajištění školení pro pracovníky SZIF
  - - připomínková a vypořádací řízení
- Ekologické ovocnářství
  - - spolupráce s MZe při úpravě podmínek
- Program rozvoje venkova – osa I. (priority ovocnářské výroby a školkařů)
- Národní dotační tituly
- Připomínky a vyjádření k dalším legislativním návrhům

4. AKČR, nevládní sféra

- Spolupracovali jsme s AKČR (dotace, propagace atd.)
- Spolupráce se Zelinářskou unií v oblasti problematiky společné organizace trhu s ovocem a zeleninou a výstavnictví
- Spolupráce se Svazem vinařů a Zelinářskou unií v oblasti integrované produkce, pojištění apod.
- Komunikujeme s COPA-COGECA v Bruselu a spolupracujeme při přípravě stanovisek

5. VÝSTAVNICTVÍ

- zúčastnili jsme se veletrhu Salima 2008 v Brně za aktivní účasti OUMS
- Prezentovali jsme na výstavě „Země Živitelka“ za aktivní účasti UOJZČ
- Prezentovali jsme se na „Zahradě Čech“ za aktivní účasti UOSR.
- prezentovali jsme se na výstavě HORTIKOMPLEX 2008 v Olomouci (spolu s OUMS)
- Prezentovali jsme se na výstavě „Zemědělec“ za aktivní účasti SU-OŠD
- Tyto výstavy navštívilo téměř 320 tisíc návštěvníků

6. PROPAGACE

- spolupracovali jsme s denním tiskem, odborným tiskem, pravidelně jsme komunikovali s ČTK, informace jsou Agrowebu a Agrisu, Zahradawebu,
- Několik televizních šotů ve zprávách – téma přezimování sadů, předpokládaná sklizeň ovoce
- koncem roku jsme za bohaté účasti všech druhů médií uspořádali akci "České jablko = dobrý skutek" a darovali jsme jablka sociálním zařízením.
- Vydali jsme aktualizovaný adresář OUČR
- www stránky, časté aktualizace, podrobné informace v sekci SISPO i Školkařského svazu, roční návštěvnost více než 10.000 uživatelů
- Propagační materiály – s Mze (záložky pro děti), s Bayer (brožurka), kuchařka „Hrušky v naší kuchyni“, projekt „Zdravá snídaně“, letáčky „Poznáte rozdíl na první pohled?“

7. OSTATNÍ ČINNOSTI

- Minoritní indikace – významná část náplně práce v r. 2008
- Řada jednání s pojišťovnami o pojištění sadů
- (ČP-nový produkt – pojištění jabloní proti mrazům)
- Spolupřátali jsme Ovocnářské dny v Hradci Králové (20.- 21.1. 2009) spolu s VŠÚO

8. ZASEDÁNÍ PŘEDSEDNICTVA

- V polovině června ve VŠÚO před začátkem sklizní
- Konec srpna - výjezdni organizačně zajištěné UOJZČ v Chelčicích
- polovina listopadu – Holovousy
- polovina ledna - výjezdni zasedání při konání Ovocnářských dnů v Hradci Králové

Zpráva o stavu, činnosti a programu regionálních unií

OVOCNÁŘSKÁ UNIE MORAVY A SLEZSKA

Ovocnářská unie Moravy a Slezska je největší regionální unií, jejíž členové obhospodařují 4.300 hektarů sadů a školek. Mají celkem 155 členů. Aktivně se účastnili na přípravě i prezentaci výstavy Hortikomplex v Olomouci, veletrhu Salima v Brně a ve Znojmě na výstavě Zahrada Moravy. Během roku spolu s dalšími firmami organizovali některé semináře. Předsednictvo se scházelo průběžně v průběhu roku k řešení aktuálních problémů. Připojili se k akci „České jablko = dobrý skutek“ a poskytli jablka do několika sociálních ústavů. Zúčastnili se akce Zdravá snídaně. Vydali různý propagační materiál. Připravují semináře pro členy, školení na Skalském Dvoře již bylo. Koncem srpna plánují zájezd do Polska. Obdrželi od Krajského úřadu v Brně dotaci na nové webové stránky, které jsou již v provozu. Zapojili se do projektu Ministerstva pro místní rozvoj v rámci příhraniční spolupráce v celkové částce 13 mil. Kč na tři roky. Projekt zatím není schválen a měl by se týkat ochrany jabloní.

VÝCHODOČESKÁ OVOCNÁŘSKÁ UNIE

VČOU je nyní nejpočetnější regionální unií, která sdružuje celkem 174 členů, kteří obhospodařují 4.150 ha sadů a školek. Předsednictvo se sešlo celkem 6 x. Ovocnáři se zúčastnili výstavy Hortikomplex. Uspořádali několik seminářů (např. k řezu, aplikaci pesticidů, školení školkařů apod.). Podpořili předvánoční akci a darovali jablka do sociálních ústavů i akci Zdravá snídaně. V rámci letošní valné hromady proběhl dvoudenní seminář na Seči. Uspořádali zájezd do Brna na Techagro a do Švýcarska. Připravují na letošek zájezd do Anglie a do Polska. Chtějí konečně zprovoznit vlastní webové stránky.

STŘEDOČESKÁ UNIE-OVOCNÁŘSKÉ A ŠKOLKAŘSKÉ DRUŽSTVO

Mají celkem 52 členů. Prezentovali se na výstavě „Zemědělec“ v Lysé nad Labem a to s úspěchem. Předsednictvo se sešlo celkem 3 x. Podpořili předvánoční akci a darovali jablka do sociálních ústavů i akci Zdravá snídaně. Spolupracují s mikroregiony, opět chystají ve spolupráci s nimi „Slavnost květů“, projížďku rozkvetlými sady na kole. Připravují účast na výstavě Zemědělec v Lysé nad Labem. Podnik Ekofrukt Slaný přešel do Unie severočeského regionu. Připravují výjezdní zasedání v Tismicích.

UNIE OVOCNÁŘŮ JIŽNÍCH A ZÁPADNÍCH ČECH

Aktivně se účastnili propagační akce a darovali jablka sociálním ústavům za účasti médií a uspořádali tiskovou konferenci. Uspořádali několik seminářů (např. setkání s obchodními partnery, se zástupci distributorů pesticidů) a slavnosti květů a plodů. Připravili výjezdní zasedání OUČR v jižních Čechách spojené s diskusním fórem „Ovoce“. Účastnili se výstavy „Země Živitelka“ v Českých Budějovicích a totéž připraví i na letošek.

UNIE OVOCNÁŘŮ SEVEROČESKÉHO REGIONU

Mají 1853 ha sadů. V minulém roce se opět prezentovali na výstavě Zahrada Čech v Litoměřicích. Prezentace byla úspěšná. Aktivně se účastnili propagační akce a darovali jablka sociálním ústavům. Připravují Slavnost květů ve dvou termínech – 25.4. a 2.5.2009 celkem na pěti místech kraje. Jsou velmi aktivní v propagaci. Uspořádali ovocnářský ples, mají webovou prezentaci (www.zdraveovoce-provas.cz). Opět se ucházejí o grant na krajském úřadě na propagaci a poradenství.

Zpráva o stavu, činnosti a programu odborných svazů

SVAZ PRO INTEGROVANÉ SYSTÉMY PĚSTOVÁNÍ OVOCE

Valná hromada se konala 21.4. 2009. Přistoupili další členové. Dotace na restrukturalizaci sadů i pro rok 2009 jsou podmíněny členstvím v SISPO. Seznam odrůd, které je možné vysazovat se státní dotací, je mírně rozšířen proti roku 2008. Platný seznam je na internetu. Na několika místech byla propagována ochranná známka a to i v zahraničí (Slovensko). Bylo vydáno několik propagačních předmětů (letáčky, kuchařka atd.). Nárok na ochrannou známku pro rok 2009 mělo 199 podniků, podmínky splnilo zatím jen 64. Ostatní známku obdrží po odstranění nedostatků. Podrobnosti o činnosti budou v zápise a na stránkách svazu, které lze nalézt na www.sispo.cz.

ŠKOLKAŘSKÝ SVAZ

V lednu byla valná hromada a školení. V létě plánují uspořádat seminář k hrušním v Litoměřicích. Výpěstky aktuálně nabízejí na webových stránkách OUČR. Spolupracovali při zpracování návrhů k minoritnímu rozšíření herbicidů do školek. Již tři herbicidy jsou nově povoleny. Produkce výpěstků je v ČR u velkého ovoce 2 mil. ks ročně, malé ovoce 1 mil. ks ročně.

SVAZ SKLADOVATELŮ

Valná hromada spolu se seminářem se uskuteční 27.5.2009 na ZF v Lednici. Program je připraven a zajištěn. Chtějí uspořádat zájezd v únoru do Německa, který se letos neuskutečnil.

Volba nového vedení OUČR

Výsledky voleb jsou následující pro období duben 2009 až duben 2012:

- Předseda: ing.Martin Ludvík
- Místopředseda: bc. Ivo Pokorný
- Kontrolní komise: paní Libuše Vítková, p.Pavel Kašpárek, ing.Miloslav Jelínek a ing.Hynek Kamrla.

Účastníci valné hromady poděkovali za dlouholetou práci všem představitelům Ovocnářské unie ČR, kteří se rozhodli do dalšího funkčního období nekandidovat. Velké poděkování patřilo odstupujícímu председovi panu Muškovi a místopředsedovi ing.Studenému. Pan Jaroslav Muška byl následně jmenován valnou hromadou čestným předsedou Ovocnářské unie ČR.

Propagace, informatika, výstavnictví

Byly zhodnoceny všechny výstavní akce, vesměs kladně a odsouhlasena účast na letošní rok. Dotace na výstavy jsou i letos ve stejné podobě jako v minulých letech, nelze očekávat však jejich navýšení. Byly diskutovány další možnosti a plány v oblasti propagace a informatiky. Odhady budou letos opět ve dvou termínech k 15.6. a k 1.9., které provede ÚKZÚZ za účasti pracovníků OUČR. Údaje těchto odhadů jsou věrohodné. Sledovat zásoby bude OUČR nyní do konce skladovací sezóny a pak opět od 1.11.

Termíny různých akcí a žádostí :

- do 15.5. – podání jednotné žádosti na příslušné AZV o dotace na integrovanou produkci, ekologické ovocnářství, SAPS a TOP-UP
- 27.5. – seminář a valná hromada Svazu skladovatelů ovoce v Lednici
- 24.6. – předsednictvo OUČR, Holovousy
- Srpen – seminář k ochraně sadů, pořádá VŠÚO, motorest Milovice (bude upřesněno)

Informace ze zahraničí

Cena jablek stoupá

V závislosti na odrůdě stoupá cena jablek o 20 a dokonce i 50% nahoru. Nyní 1 kilogram jablek z chladírny stojí průměrně 1,20 Zl/kg (7,38 Kč/kg). Z ULO skladů dokonce 1,50-2,00 Zl/kg (9,23-12,30 Kč/kg). Poptávka je stále vysoká, horší je to už s nabídkou. Sezóna jablek záhy skončí a vystřídají je jahody a třešně.

(rolna.tvp.pl-VK)

Jablka jdou nahoru...

Rekordní nárůst ceny zaznamenala polská jablka v průběhu posledního týdne. Průměrně o 0,13 Zl/kg (0,80 Kč/kg).

Průměrná cena konzumních jablek (ovocnářská družstva) Zl/kg:

	Cena Zl/kg	Cena Kč/kg
Elise	0,80-1,70	4,92-10,46

Idared	0,80-1,20	4,92-7,38
Jonagored	0,80-1,70	4,92-10,46
Ligol	0,90-1,80	5,54-11,07
Šampion	0,90-1,94	5,54-11,93

(Statistický úřad (IERiGŻ) – VK)

Export jablek se znovu rozebhl

Z velkotržnice v Sandomierzi denně odjíždí několik desítek kamiónů s jablky. Obchodníci z Východu nikde nedokáží koupit jablka levněji než v Polsku, tedy kolem 1 Zl/kg (6,15 Kč/kg). V květnu je dostupné ovoce již jen z nově vybudovaných chladíren. Ovocnáři, kteří mají ještě jablka v chlazených skladech se jich musí rychle zbavit. V těchto skladech se jablka nyní již špatně uchovávají a ovocnáři již nyní potřebují peníze na postřiky.

V okolí Grojce je poptávka tak vysoká, že ovocnáři nestačí shromažďovat větší partie jablek.

(rolna.tvp.pl – VK)

Ovocnáři a zpracovatelé si navzájem nevěří

Pro producenty moštových jablek může být letošní rok stejně nepříznivý jako minulý. Souvisí to s problémy s cenou za jejich produkci, především jablek určených na koncentrát. Situaci ještě zhoršuje fakt, že ovocnáři nejsou uskupeni ve skupinách producentů, které mají lepší vyjednávací schopnost.

V loňském roce byla sklizeň v Polsku cca 3 mil tun jablek. Polsko je největší producent jablek v Evropě a 3. největší na světě, po USA a Číně. V letošní roce jabloně v pořádku přečkaly zimu. V takovéto situaci se ovocnáři obávají opět nízkých výkupních cen průmyslových jablek jako vloni, kdy dostávali pouze několik grošů a přitom očekávali 0,30-0,35 Zl/kg. Již v loňském roce ovocnáři požadovali sepsání dohody mezi zpracovateli a ovocnáři, především co se týče minimální ceny. Letošní schůzky ukazují, že se to opět nepovede.

Podle Prof. Makosze, situace je špatná především díky nadprodukcí průmyslových jablek. Produkce by se měla snížit na 2,5 mil tun jablek ročně a pak by se mohla zlepšit i cena. Současně ale prof. Makosz přiznává, že nikdo v Polsku není schopen říci, kolik se jablek vyprodukuje. Neexistují žádné důvěryhodné zdroje.

Nechybí ani názor, že polské ovocnářství nyní sklízí zanedbání oboru z posledních let.

Ovocnáři neměli peníze na nové stromky, na pesticidy atd. V souvislosti s tím, u mnoho ovocnářů se snížila jakost, a jablka nejsou schopni prodat jako konzumní a nabízejí je jako průmyslová. Tím se zvýšila nabídka průmyslových jablek a klesla cena.

Ovocnáři se brání tím, že v posledních letech se v Polsku zvýšila poptávka po průmyslových jablkách, jelikož se postavilo několik nových zpracoven se zahraničním kapitálem. Ovocnáři zvýšili tak svou produkci. V roce 2008 se zpracovalo 2 mil tun jablek. Světová krize ale snížila cenu koncentrátu.

Pokud v tomto roce budou jablka znovu levná a jejich cena spadne pod náklady na produkci, je možné opět očekávat blokády zpracovatelských závodů. Jiná situace by byla, kdyby ovocnáři byli uskupeni do skupin producentů. V Polsku je to pouze 2% ovocnářů.

(polskiesadownictwo.com.pl-VK)

Výsledky z konference v Limanowé

Ve dnech 6 – 7 března 2009 byla zorganizována konference na téma Možnosti zvýšení odbytu polského ovoce i zpracovaného ovoce v Polsku i zahraničí. V polském ovocnářství je i bude základní problém ne jestli je možné vyprodukovat, ale kolik a jak je možné prodat čerstvého i zpracovaného ovoce v Polsku i v zahraničí.

1. Od roku 1995 do roku 2008 poklesla v Polsku spotřeba čerstvého ovoce, nejvíce ovoce mírného pásma. V letech 1999-2003 průměrná spotřeba jablek byla 23 kg/osobu v letech 2004-2008 pak pouze 19 kg/osobu. V roce 2007 byla průměrná spotřeba všeho ovoce v Polsku 27 kg/osobu v zemích EU pak 75 kg/osobu.
2. Spotřeba ovoce může vzrůst díky širší a atraktivnější reklamě a také díky zlepšující se kvalitě. Na spotřebu ovoce může mít vliv i program Ovoce do škol.
3. V budoucnosti největší odběratel ovoce budou zpracovatelské závody. Průměrně se ročně zpracuje 50-60% jablek, 75-90% višňů a měkkého ovoce. Nyní jsou problémy s odbytem všeho zpracovaného ovoce. Mnoho zpracovatelských závodů má ekonomické problémy.
4. Pro polské ovocnářství je velmi důležitý export čerstvého i zpracovaného ovoce. V posledních letech export čerstvého ovoce byl 500-520 tis tun. To bylo okolo 35% vyprodukovaného konzumního ovoce. Export konzumních jablek se pohyboval mezi 400-450 tis tun. Jsou stále větší šance na export čerstvého ovoce, ovšem musí se zlepšit jejich kvalita a zorganizovat více trhů s ovocem. Je potřeba založit jednu velkou odbytovou organizaci, která by se zabývala exportem.
5. V souvislosti s vysokou sklizní ovoce v Polsku i zahraničí jsou stále problémy s odbytem za ceny převyšující alespoň náklady na produkci. Předpokládá se, že 65-70% konzumních jablek se prodá za cenu 0,60-0,85 Zl/kg (3,75-5,31 Kč/kg). To je přibližná nákladová cena na produkci. Za zbývajících 30-35% konzumních jablek překročí prodejní cena 1 Zl/kg (6,25 Kč/kg) a to mezi 1,30-1,50 Zl/kg (8,13-9,38 Kč/kg). Dále bude pokračovat velmi nízká cena průmyslových jablek.
6. Stále bude důležitá rovnováha na trhu. Tedy produkce ovoce versus spotřeba. V Polsku je nadprodukce jablek a višňů, a nedostatek hrušní, třešní a malin. Je potřeba důkladná analýza trhu.
7. V nejbližších letech poroste prodej ovoce v hyper a supermarketech.
8. Jedním z odbytí jsou velkoobchodní tržnice.
9. Na vzrůst odbytu ovoce budou mít vliv různé formy spolupráce. Více ovoce v Polsku i zahraničí prodá skupina producentů než jednotliví ovocnáři.
10. K 1. březnu 2009 se předpokládaly zásoby kvalitních konzumních jablek na 300 tis tun. Velmi mnoho je ještě jablek nízké kvality. Aby se prodaly všechny kvalitní konzumní jablka, bude potřeba vyexportovat okolo 150 tis tun. Těžko lze předpokládat, že poroste cena z důvodu nadprodukce v celé Evropě.

(Prof. Eberhard Makosz – připravil VK)

Bioovoce ve svačिनových automatech

Od března funguje v Itálii systém svačिनových automatů, nabízejících čerstvé bioovoce. Výdejní automaty jsou umístěny ve školách a firmách a nabízejí krabičky s kousky čerstvých jablek a ovocnými saláty z ekologické produkce za cenu konvenčního ovoce. Do projektu "Ovoce na svačinu" je zatím zapojeno asi 150 škol a firem. Projekt podporují společně Ministerstvo školství, Ministerstvo práce a sociálních věcí a vláda regionu Emilia Romagna. Cena ovocné svačiny zůstává stejná: 1,50 eur za ovocný salát (150g krabička se 4 až 5 druhy ovoce) a 1 eur za krájená Fuji jablka. Ovocný salát nyní zahrnuje jablka, kiwi, jahody a ananas, v létě se přidá sezonní ovoce - třešně, meruňky, broskve a nektarinky. Výběr ovoce je velmi důležitý, jelikož cílem projektu „Ovoce na svačinu“ je garantovat školákům možnost vybrat si zdravé jídlo a zároveň je vzdělávat o nutnosti zdravého stravování. Ovoce z ekologického zemědělství umožňuje rozšířit vzdělávací aspekt upozorněním na výhody přirozených postupů v zemědělské produkci jak pro lidské zdraví, tak pro životní prostředí.

(ÚZPI, GreenPlanet, www.bio-info.cz)

USA: Kdo sklídí broskve?

Již ne hospodářská krize, ale neočekávaný příchod viru AH1N1 se začíná projevovat na amerických ovocnářích. V ovocných sadech v USA chybí sběrači broskví a do sklizně broskví v Kalifornii chybí 3 týdny.

Obvykle zde pracují lidé z Mexika, pro které je výdělek velmi zajímavý. Za jednu sezónu si vydělají více, než doma v Mexiku za 9 let práce. Nyní jsou česáči doma a čekají na Americké víza. Dle informací státu Kalifornie, v loňském roce přijelo z Mexika na 64 tis brigádníků. Již nyní je jasné, že v tuto sezónu to nebude možné.

(rolna.tvp.pl-VK)

Sucho ve východní Evropě

Velké deště v západní Evropě snížily celkový srážkový handicap, ve většině zemí střední a východní Evropy sucha pokračují. Za posledních 45 dní byly srážky jen 35% až 65% normálního stavu. Pokud bude sucho pokračovat, může vážně ohrozit úrodu pšenice v celém regionu. Česká republika a Slovensko jsou uváděna, ale situace zde není tak vážná jako v Rumunsku či Bulharsku. Pro tyto dvě země by to byla velmi slabá úroda druhý rok v řadě. Ale k zemím, které mají problémy s vlhkostí se přidalo i Polsko a Rakousko. Největší problémy se ale očekávají na Ukrajině, kde dojde podle posledních odhadů k propadu úrody jak pšenic, tak ječmene.

(Matoušek, Brusel)

Zásoby jablek

Stav zásob jablek v ČR k 1.5.2009

(TUNY)

ODRŮDA	Typ skladu			CELKEM	% meziroční 2008/2009	% 5-letý průměr/ 2009
	Větraný	Chlazený	ULO (vč.řízené atmosféry)			
Šampion		24	6	30	- 17 %	- 68 %
skupina Rubín		4		4	-	- 82 %
Gala			14	14	-	-
Golden Delicious		513	1967	2480	+ 67 %	+ 82 %
Idared	49	1240	3729	5018	+ 238 %	+ 31 %
Jonagold a mutace		504	131	635	+ 568 %	+ 74 %
Topaz		7		7	- 87 %	-
Melrose		20	10	30	-	- 61 %
Gloster		135	174	309	+ 341 %	+ 222 %
Zvonkové		39		39	+ 70 %	+ 32 %
Ostatní zimní		10	22	32	+ 10 %	- 80 %
Celkem	49	2496	6053	8598	+ 162 %	+ 30 %

(ML)

Zásoba jablek ve vybraných zemích EU k 1.5.2009

Země/rok	2006	2007	2008	2009	% 2009/2008
Německo	74 988	78 127	62 503	95 395	+ 53
Velká Británie	20 500	20 000	11 400	21 000	+ 84
Itálie	340 044	315 451	267 222	394 483	+ 48
Nizozemí	82 000	78 000	72 000	89 000	+ 24
Rakousko	53 069	47 303	44 639	63 437	+ 42
Polsko	75 000	70 000	40 000	60 000	+ 50
Celkem	645 501	608 881	497 764	723 315	+ 45

(ZMP-ML)

Propagace

Úspěšná propagace ovocnářů v Poslanecké sněmovně

Výstava pořádaná Asociací zahradnických společenstev v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky ve spolupráci s Ovocnářskou unií ČR a dalšími zahradnickými společenstvy se konala ve dnech 5.- 8. května 2009 s cílem upozornit poslance na vysokou úroveň zahradnických a jim příbuzných oborů v ČR. Výstavu navštívili desítky poslanců ze všech parlamentních stran a řada členů vlády včetně premiéra.

Byl tak prezentován celý zahradnický obor včetně oborů s ním souvisejících Neopomenutelnou součástí výstavy je prezentace zahradnického a školkařského výzkumu, vzdělávání, výstavnictví i úspěchů v různých soutěžích. Heslem české rostliny a plody do českých domácností a zahrad se výstava snaží upozornit, že rozvoj těchto odvětví podporují i vyspělé země, neboť se jedná o velmi intenzivní produkci s vysokou přidanou hodnotou a velkým podílem poskytovaných služeb. Zahradnická produkce představuje cca 15 procent rostlinné výroby. Přehled zahradnické produkce v roce 2007 podle údajů profesních svazů a situačních a výhledových zpráv Ministerstva zemědělství. (zaokrouhleno v miliardách Kč)

Produkce květin	1,8
Produkce školkařů (lesní, okrasní i ovocní)	1,7
Produkce léčivých aromatických a kořeninových rostlin.....	0,5
Produkce ovoce	2,5
Produkce vinných hroznů	1,0
Produkce zeleniny	2,3
Celkem	9,8

Na úrovni zahradnických oborů je pak závislé nejen lidské zdraví, vzhledem k produkci ovoce, zeleniny, koření a léčivých rostlin, ale také životní prostředí vzhledem k péči o zeleň v lidských sídlech i v naší kulturní krajině.

Ovocnářská unie ČR děkuje všem, kteří se na výstavě podíleli, zejména podnikům, která poskytla jablka, ovocné výpěstky a džusy. Jmenovitě poděkování patří ZD Dolany, ZD Bašnice, Šampima Proseč, Lužanská zemědělská a.s., Zemcheba Chelčice a VŠÚO Holovousy.

Ovocnářskou část výstavy navštívili i předsedové obou nejsilnějších stran v Parlamentu, pánové Mirek Topolánek a Jiří Paroubek

(ML)

Z tisku

Topolánkova vláda zasedla naposledy. A bylo veselo

Vládní trojkoaliční sestava se sešla na posledním zasedání. Ministři jednali v Poslanecké sněmovně. "Vláda byla veselá," komentoval poslední jednání ministrů rozesmátý premiér Mirek Topolánek (ODS). "Všechno jsme zrušili," vtipkoval. Dojem "veselé party" se snažil utužit i vicepremiér Petr Nečas (ODS). "Myslím, že nebylo vlády, na které bychom se nezasmáli. Dobrému vtipu, samozřejmě," řekl Nečas. "Odcházíme s hezkým dojmem dobře vykonané práce. Žádná sentimentalita, žádné oficiality," shrnul to ministr kultury Václav Jehlička (KDU-ČSL).

Každý z ministrů si z jednání kabinetu mohl odnést jablko a květinu na klopě - členům vlády je rozdávali zahradníci a pěstitelé, kteří mají ve sněmovních prostorách výstavu. Na jejich produkty se šel podívat i premiér Topolánek.

Poslední jednání kabinetu netrvalo dlouho. Končící ministři měli na programu jen dva body: protikrizová opatření ve zdravotnictví a navýšení platů zdravotnických pracovníků.

(www.tyden.cz)

Čmeláci pomáhají včelám. Ty nestíhají

Pěstitelé ovocných stromů mají potíže. Novou výsadbu i budoucí úrodu jim likviduje sucho. Mají obavu, že při rychlém dubnovém kvetení včely nestihly dostatečně opylovat peckoviny,

zejména třešně a švestky. Někteří se snaží situaci zachránit tím, že využívají čmeláky. Suchem jsou nejvíce postiženy severovýchodní a střední Čechy.

Dubnové teplé a větrné počasí výrazně zrychlilo kvetení. "Aby byly ovocné stromy již nyní odkvetlé, to zde nebylo minimálně posledních 20 let," řekl předseda Ovocnářské unie ČR Martin Ludvík.

Včely tak měly na opylování květů výrazně méně času, což by se negativně mohlo projevit nejvíce u peckovin. Hlavní český ovocný druh jabloně by rychlý vývoj vegetace neměl nijak ovlivnit. Úroda jablek by mohla být průměrná.

Někteří sadaři si při opylování letos pomáhali nasazením uměle odchovaných čmeláků do sadů. „Jde o poměrně novou metodu. Jeden úl s až 1500 čmeláky dokáže na jednom hektaru nahradit asi 30 procent včel. Denně je úl čmeláků schopen opylovat až 600.000 květů,“ řekl Ludvík. Nevýhodou metody, kterou letos použilo kolem 20 sadařů, je její nákladnost. Jeden úl stojí přes 5000 korun.

Pokud v květnu nepřijdou větší srážky, hrozí stromům také větší než obvyklý propad plůdku. „Stromy budou ze sucha ve stresu. Propad plůdku přichází obvykle v červnu. Nyní se kvůli zrychlené vegetaci dá čekat již ve druhé polovině května,“ řekl Ludvík.

Přesnější odhad letošní úrody by měli mít ovocnáři ve druhé polovině června. Loni sklizeň ovoce v sadech pěstitelů dosáhla nadprůměrných 183.817 tun. Z toho na jablka připadlo téměř 157.000 tun. Finanční hodnota ovoce sklizeného v českých intenzivních sadech se každoročně pohybuje nad jednou miliardou korun.

Ovocné sady se v Česku rozkládají na ploše 17.851 hektarů. Z nich nejvíce zabírají jabloně, a to 9035 hektarů. Na druhém místě jsou s 1883 hektary višně.

(ČTK)

Ekologičtí ovocnáři chtějí návrat k nižšímu počtu stromů

Ekologičtí zemědělci chtějí dosáhnout zrušení únorového nařízení vlády, které několikanásobně zvýšilo počty stromů v ovocných sadech jako podmínku pro čerpání dotací z fondů EU. Tvrdí, že tato "změna podmínek během hry" je pro ně likvidační, protože na dotace nebudou schopni dosáhnout. Pokud se o nápravu nepostará současný či budoucí ministr zemědělství, zástupci sadařů se chtějí obrátit na Evropskou komisi a Ústavní soud, řekl novinářům právník zemědělců Stanislav Polčák.

Pokud se podle něj nařízení nezmění, ekologičtí zemědělci budou muset "proti smyslu agroenvironmentální politiky EU" dosázet stromky do svých sadů. V opačném případě skončí, protože bez dotací se v ekologickém hospodaření neobejdou.

Změnu podmínek v Programu rozvoje venkova vláda podle senátorky Soni Paukrtové v rozporu s právem EU neprojednala s EK. Potvrdil to i ministr pro legislativu Pavel Svoboda, připustil nicméně jako možný rovněž výklad ministerstva zemědělství, že "nebylo třeba tuto změnu projednávat s komisí", uvedla senátorka. Ekologičtí zemědělci proto požadují minimálně pozastavení účinnosti vládního nařízení.

Zemědělci podle něj budou mít nově nárok na dotace v případě, že zvýší počet stromků na hektar na minimálně 150 u peckovin a skořápkovin, na 200 u jádřovin a na 800 u bobulovin. Dosud podle zemědělců stačilo například u jabloní jen 60 stromů. Změnu podmínek pro přiznání dotací ministerstvo podle Paukrtové zdůvodňovalo ochranou před spekulativním zakládáním ekologických ovocných sadů a obavou z nedostatku peněz v programu na výplatu dotací. To však ani podle Nejvyššího kontrolního úřadu nemůže být důvodem pro nastavení nerovných podmínek pro zemědělce, kteří dotace dosud na své sady dostávali, dodala senátorka.

Zbyněk Piro ze Správy Chráněné krajinná oblast Bílé Karpaty naznačil, že o dotace nežádali jen sadaři, ale i ti, kteří své pastviny po obvodu osázeli ovocnými stromky. Podle zemědělce

Zdeňka Miklase z obce Poteč na Zlínsku dělá ministerstvo spekulanty i z poctivých ovocnářů, aniž se snažilo opatření namířit jen proti nepoctivcům.

"Na ministerstvu zemědělství neexistuje něco jako zdravý selský rozum," míní Miklas. Situaci je podle něj třeba vyřešit do 15. května. Do tohoto data je totiž třeba podat žádosti o dotace z jednotlivých programů. Při nesplnění podmínek místo 25.000 korun dostanou třeba jen 3000 korun, podotkl Miklas.

(ČTK)

Pesticidy a hnojiva

České předsednictví úspěšně dokončilo „pesticidní balíček“

Členské státy EU budou moci snáze sledovat rizika, která souvisejí s používáním pesticidů. Bude to díky dohodě o statistice těchto látek, kterou mezi členskými státy EU a Evropským parlamentem sjednalo české předsednictví. Češi dokončili obtížná jednání, která trvala více než dva roky, a fakticky tak učinili poslední krok k dokončení takzvaného „pesticidního balíčku“. Ten kromě nařízení o statistice zahrnuje ještě dva další legislativní návrhy, které již loni uzavřelo francouzské předsednictví. České předsednictví dokončilo jednání s Evropským parlamentem 24. března ve Štrasburku. Europoslanci se chystají k potvrzení kompromisu na plenární schůzi 21. dubna, a pak jej ještě formálně stvrdí ministři členských států. Díky kompromisu budou mít úřady a podniky v EU k dispozici systematickou statistiku o použití některých pesticidů a jejich uvádění na trh. Finální text ale zároveň oproti původnímu návrhu odstraňuje, v souladu s prioritami českého předsednictví, neúměrnou administrativní zátěž. „Podařilo se nám maximálně zohlednit požadavek na zjednodušování evropské legislativy,“ říká zástupkyně stálé představitelky ČR při EU Jana Reinišová, která dohodu mezi členskými státy a europarlamentem sjednala. Cílem návrhu je sledovat patřičné ukazatele pro monitorování rizik, které souvisejí s používáním pesticidů. Členské státy budou na jeho základě shromažďovat srovnatelné údaje pro vytváření harmonizovaných statistik. Nařízení se nyní vztahuje pouze na přípravky na ochranu rostlin, které spadají mezi pesticidy, ale do budoucna je možné rozšíření i o další oblasti. Doplňující informace: „Pesticidní balíček“ zahrnuje tři legislativní návrhy: Nařízení o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh, Rámcovou směrnici o trvale udržitelném používání pesticidů a Nařízení o statistice pesticidů. Evropská komise je předložila na konci roku 2006. Plenární hlasování Evropského parlamentu by mělo výslednou dohodu potvrdit 21. dubna 2009 a Rada EU zřejmě v červnu 2009.

(MZe)

Nově povolené přípravky

Po dlouhé administrativní cestě je pro letošní sezónu povoleno několik přípravků v rámci tzv. minoritního rozšíření.

Podrobnosti jsou na webových stránkách Ovocnářské unie ČR:

<http://www.ovocnarska-unie.cz/minority.php>

Povolené minoritní přípravky:

DATUM	PŘÍPRAVEK	OBLAST ROZŠÍŘENÉHO POUŽITÍ
25.3.09	ALIETTE 80 WG	jádroviny
25.3.09	TELDOR 500 SC	broskvoň
25.3.09	TOLUREX 500 SC	ovocné školky
25.3.09	GOLTIX TOP	ovocné školky
25.3.09	DURSBAN 10 G	ovocné stromy !! NENÍ POVOLEN V IP !!
25.3.09	AFALON 45 SC	mladé výsadby, ovocné školky
15.2.09	EKOL + RELDAN 40 EC	přezimující škůdci (jen v souladu s registrací Reldanu !)
12.12.07	MORSUVIN	ovocné dřeviny

Jednání a administrace dalších přípravků pokračuje, je však otázkou, zda se další povolení stihnout ještě pro letošní vegetaci.

Aktuálně jsou v řízení pro rozšíření přípravky: Vertimec, Roundup Rapid, Mospilan a Trebon.

Novela zákona o hnojivech

Ve sbírce zákonů byla dne 8.1.2009 vydána novela zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech a dalších souvisejících zákonů. Novela vyšla pod č. 9/2009 Sb., s účinností od 23. ledna 2009. Nejdůležitější změny dané novelou se týkají terminologie hnojiv, uvádění hnojiv do oběhu, skladování hnojiv a evidence hnojení.

Terminologie hnojiv:

Zákon v § 2 upřesňuje pojem „hnojivo“ - proti původnímu znění jsou pod obecný pojem „hnojiva“ nyní zahrnována i „statková hnojiva“.

Zákon nově definuje kapalná a tekutá hnojiva - kapalným hnojivem je hnojivo v suspenzi nebo v roztoku, tekutým hnojivem je statkové hnojivo s obsahem sušiny nejvýše 13 %.

Uvádění hnojiv do oběhu, ohlášení hnojiv

Novela zákona zavádí možnost uvedení do oběhu hnojiv pouze na tzv. ohlášení (nový § 3a). Tato možnost se však týká jen hnojiv nebo pomocných látek, které odpovídají typu uvedenému ve vyhlášce č. 474/2000 Sb. Taková hnojiva nebudou tedy muset procházet procesem registrace. Povinnosti ohlášení nebo registrace před uvedením do oběhu se nevztahují na statková hnojiva a na hnojiva ES (při uvádění do oběhu hnojiv ES se použijí ustanovení přímo použitelného předpisu Evropských společenství o hnojivech, jímž je nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2003/2003 ze dne 13. října 2003 o hnojivech, v platném znění).

Skladování hnojiv

Požadavky na skladování hnojiv jsou uvedeny v § 8.

Zemědělský podnikatel, výrobce, dovozce nebo dodavatel, který skladuje hnojiva, popřípadě pomocné látky, je povinen hnojiva (nevztahuje se na statková hnojiva) nebo pomocné látky

· uskladnit odděleně,

- označit čitelným způsobem,
- zajistit, aby nedošlo k jejich smísení s jinými látkami,
- evidovat, zejména vést dokladovou evidenci o příjmu, výdeji a skladovaném množství hnojiv nebo pomocných látek.

Zemědělský podnikatel, výrobce, dovozce nebo dodavatel, který skladuje hnojiva je povinen činit opatření k zabránění úniku tekutých hnojiv a zabezpečit zjišťování jejich úniku způsobem stanoveným zvláštním právním předpisem.

Pokud se jedná o způsoby zkoušení těsnosti, původně bylo do vládního návrhu novely zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech vloženo do § 8 zmocnění, aby vyhláška č. 274/1998 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv mohla upřesnit podrobnosti skladování, včetně vhodných způsobů zkoušení těsnosti skladů. Toto zmocnění však bylo odstraněno při projednávání novely zákona o hnojivech ve sněmovně koncem října 2008. Při následných jednáních se zástupci MŽP bylo dohodnuto, že návrh na vhodné řešení zkoušek těsností skladů tekutých statkových hnojiv a kapalných minerálních, organických a organominerálních hnojiv bude řešen v roce 2009 při novele vyhlášky č. 450/2005 Sb. (havarijní vyhláška).

Používání hnojiv, pomocných látek, upravených kalů a sedimentů; evidence hnojení
 Novela upravuje v § 9 podmínky používání tzv. digestátů (organická hnojiva vzniklá anaerobní fermentací při výrobě bioplynu), upravuje podmínky, za kterých se nesmí hnojit (promrznutí půdy) a stanovuje povinnost evidování hnojení do jednoho měsíce po ukončení hnojení. Z vedlejších produktů se od roku 2009 eviduje povinně pouze sláma.

Zemědělství podnikatelé jsou povinni používat hnojiva, pomocné látky, upravené kaly a sedimenty způsobem stanoveným tímto zákonem, zákonem o odpadech a zákonem o ochraně zemědělského půdního fondu.

Hnojiva, pomocnými látkami a upravenými kaly nesmějí být při jejich používání vnášeny do půdy rizikové prvky nebo rizikové látky v množství, které pro hnojiva a pomocné látky stanoví ministerstvo prováděcím právním předpisem a pro upravené kaly stanoví zvláštní právní předpis.

Sedimenty nesmějí být používány, pokud obsah rizikových prvků a rizikových látek v sedimentu a v půdě, na kterou mají být použity, a další vlastnosti sedimentu překročí limity stanovené prováděcím právním předpisem.

Hnojiva a pomocné látky nesmějí být používány na zemědělské půdě a lesních pozemcích, pokud

- > jejich vlastnosti neumožňují rovnoměrné pokrytí pozemku,
- > způsob jejich použití nevede k rovnoměrnému pokrytí pozemku; to neplatí v případě diferencovaného hnojení na základě údajů o vlastnostech půdy nebo stavu porostu a v případě hnojení ve zranitelných oblastech,
- > jejich použití může vést k poškození fyzikálních, chemických nebo biologických vlastností zemědělské půdy, lesního pozemku nebo pozemků sousedících s tímto pozemkem, popřípadě i jeho širšího okolí,
- > půda, na kterou mají být použity, je zaplavená, přesycená vodou, pokrytá vrstvou sněhu vyšší než 5 cm, nebo promrzlá tak, že povrch půdy do hloubky 5 cm přes den nerozmrzá.

Tato omezení se nevztahují na hnojení vedlejšími či hlavními produkty vzniklými při pěstování rostlin (sláma, zelené hnojení apod.) a na ponechání výkalů a moči hospodářských zvířat na zemědělské půdě. Výše uvedená omezení platí i pro používání upravených kalů a sedimentů na zemědělské půdě.

Zemědělský podnikatel nesmí používat upravené kaly, pokud mu nebyl předán program použití kalů. Tento program musí být uchováván pro potřeby odborného dozoru po dobu 7 let od použití upravených kalů.

Organická hnojiva vzniklá anaerobní fermentací při výrobě bioplynu smějí být používána na zemědělské půdě a lesních pozemcích pouze pokud jsou registrována podle tohoto zákona; to neplatí, jsou-li vyrobena výhradně ze statkových hnojiv nebo objemných krmiv.

Zemědělství podnikatelé jsou povinni řádně vést evidenci o hnojivech a pomocných látkách použitých na zemědělské půdě a lesních pozemcích; tato povinnost se nevztahuje na evidenci vedlejších produktů při pěstování kulturních rostlin, s výjimkou slámy.

Zemědělství podnikatelé jsou povinni řádně vést evidenci též o upravených kalech a sedimentech použitých na zemědělské půdě.

Zemědělství podnikatelé, kteří používají upravené kaly na zemědělské půdě, jsou povinni zaslat ústavu nejpozději 14 dnů před jejich použitím hlášení podle prováděcího právního předpisu.

Evidence se vede o množství, druhu a době použití hnojiv, pomocných látek, upravených kalů a sedimentů podle jednotlivých pozemků, plodin a let a uchovává se nejméně 7 let. Na požádání ústavu jsou zemědělství podnikatelé povinni evidenci předložit a umožnit ověření v ní uvedených údajů.

Záznam o použití hnojiva, pomocné látky, upraveného kalu nebo sedimentu musí být v evidenci proveden do 1 měsíce od ukončení jeho použití.

Ministerstvo a Ministerstvo životního prostředí stanoví vyhláškou podmínky a způsob používání sedimentů na zemědělské půdě, způsob vedení evidence o použití sedimentů, limitní hodnoty rizikových prvků a rizikových látek v sedimentu a v půdě, na kterou má být použit, požadavky na další fyzikálně-chemické a biologické vlastnosti sedimentu a postupy rozboru sedimentů a půdy, včetně metod odběru vzorků.

Sankce

Od roku 2009 je zákonem o hnojivech dána kontrolorům ÚKZÚZ možnost uplatnit sankce (až 100 tis. Kč.) za neplnění požadavků nařízení vlády č. 103/2003 Sb. na skladování a používání hnojiv ve zranitelných oblastech.

(Agromanuál)

Ministerstvo zemědělství

Ministr Šebesta představil své priority v čele resortu zemědělství

Zdárné dokončení českého předsednictví (CZ PRES) Rady EU a sestavení reálného rozpočtu kapitoly zemědělství pro rok 2010. To jsou hlavní úkoly pro vedení Ministerstva zemědělství pro nadcházející týdny a měsíce. Na tiskové konferenci to uvedl ministr Jakub Šebesta, který novinářům představil priority svého působení v čele resortu. Pozornost bude podle jeho slov upřena zejména na neformální zasedání ministrů zemědělství a rybolovu, které proběhne na přelomu května a června v Brně. Odborné týmy ministerstva při přípravě zasedání odvedli podle ministra kus práce pro úspěšný průběh. „Hodlám toto úsilí podporovat na nadcházející Radě ministrů v Bruselu a přesvědčovat kolegy ministry, aby se neformálního zasedání zúčastnili a přispěli tak ke kontinuitě dialogu, který s nimi vedl můj předchůdce. V Brně chci především otevřít debatu o podobě přímých plateb pro zemědělce po roce 2013,“ uvedl ministr Šebesta.

Při sestavování resortního rozpočtu na příští rok bude podle ministra Šebesty hlavním úkolem snaha o zmírnění dopadů krize na české zemědělce. Ty se projeví nejvýrazněji pravděpodobně na podzim letošního roku, tedy v době, kdy budou přípravy státního rozpočtu vrcholit.

„Resort zemědělství byl přitom zasažen touto krizí dříve, než většina jiných resortů. A já bych chtěl zodpovědně říci, že už minulé vedení ministerstva v čele s Petrem Gandalovičem usilovalo o získání maximálních prostředků, které byly využity na zmírnění dopadů krize v konkrétních odvětvích, zejména v nejvíce postiženém odvětví mléka. Je jasné, že se v rámci

sestavování státního rozpočtu na rok 2010 povede na půdě Strakovy akademie tvrdý boj,“ uzavřel ministr Šebesta.

Za další priority označil dialog s nevládními agrárními organizacemi nebo příprava zákona o Pozemkovém fondu. Nový ministr chce také nechat prošetřit nestandardní postup při uzavírání smluv na poskytování telekomunikačních služeb, o kterém nedávno informovala média. Chce se také soustředit na aktuální situaci ve společnosti Lesy ČR s.p., zejména v návaznosti na trestní oznámení na zástupce společnosti CE WOOD. To bylo podáno kvůli podezření z pokusu trestného činu poškozování věřitele, porušení povinnosti při správě cizího majetku činu či trestného činu zneužívání informací v obchodním styku.

(Mze)

Obavy z kontrol jsou prý zbytečné

V letošním roce se u nás vůbec poprvé zavádí systém kontrol podmíněnosti, známý rovněž pod názvem cross compliance. Nová pravidla byla dlouho diskutována a částí zemědělské veřejnosti byla očekávána s obavami. Podle odstupujícího ministra Petra Gandaloviče se ale zemědělci kontrol podmíněnosti obávat nemusejí. Jednotlivé požadavky zohledňují především environmentální aspekty zemědělského hospodaření, přičemž hlavní oblasti ošetřené kontrolami podmíněnosti jsou: ochrana životního prostředí, veřejné zdraví, zdraví zvířat a rostlin, způsoby používání hnojiv a prostředků na ochranu rostlin a v neposlední řadě udržování hospodářských ploch v dobrém zemědělském a environmentálním stavu (GAEC).

„Pro rok 2009 bude uplatňováno 30 požadavků v oblastech ochrany životního prostředí, veřejného zdraví a ochrany zdraví zvířat a rostlin, 11 požadavků na způsoby používání hnojiv a prostředků na ochranu rostlin a 5 standardů dobrých zemědělských a environmentálních podmínek,“ uvedl ministr.

Systém kontrol podmíněnosti se bude v následujících letech vyvíjet především z obsahového hlediska tak, aby co lépe obsáhl další výzvy spojené se zemědělským hospodařením a jeho dopady. Nejen že se budou od roku 2010 rozšiřovat standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu a od roku 2011 zavádět nové požadavky v oblasti veřejného zdraví, zdraví zvířat a rostlin, ale navíc bude od roku 2013 zavedena nová oblast požadavků ošetřující dobré životní podmínky zvířat (welfare).

„Snažili jsme se o vybudování systému, který by s postupem času komplexně obsáhl nejpalcivější environmentální aspekty zemědělského hospodaření a současně měl i výchovný dopad na zemědělskou veřejnost. Zemědělci, kteří budou hospodařit v souladu s cross compliance, tedy v podstatě se současnou platnou legislativou, se nemají čeho obávat. Na druhou stranu, bude-li se porušování kontrol podmíněnosti opakovat, nebo snad bude prokázán úmysl, může hříšník přijít o významnou část podpor z EU,“ doplnil náměstek ministra Jiří Urban, který má zavádění systému v gesci.

Kodex vztahu kontrolních organizací k zemědělcům při kontrolách podmíněnosti

Při kontrolách podmíněnosti budeme dbát na to, abychom nešli nad rámec platných evropských předpisů a neukládali žádné povinnosti pro zemědělce, které pouze zjednoduší práci kontrolním pracovníkům.

Budeme klást důraz na jednoduchost administrace, nestrannost, transparentnost a jednotný přístup všech zúčastněných kontrolních orgánů.

Pokud nebude ohrožen účel kontroly, budou kontroly oznámeny předem tak, aby se jich zemědělec nebo jeho zástupce mohl osobně účastnit.

Tam, kde je to účelné a možné, bude provádění kontrol slučováno do jednoho termínu.

Pokud zemědělec dojde k názoru, že kontrolní pracovník je podjatý, má právo podat stížnost vedení kontrolní organizace.

Při zahájení kontroly bude zemědělec vždy kontrolním pracovníkem poučen o svých právech a povinnostech, bude mít na místě možnost písemně se vyjádřit k průběhu a výsledkům kontrol. Proti výsledku kontroly může podat námitku nebo se odvolat proti rozhodnutí o poskytnutí dotace.

Všichni žadatelé, jejichž žádost o dotaci byla zamítnuta, budou informováni o důvodech a dále o způsobu a lhůtě pro podání případného odvolání proti rozhodnutí úřadu.

Všichni úspěšní žadatele budou vyplaceni včas podle platebních schémat.

(MZe)

Vláda nesouhlasila s návrhem zahrádkářského zákona

Vláda nesouhlasila s poslaneckým návrhem zákona o zahrádkářství. Novinářům to po dnešním jednání kabinetu řekl premiér v demisi Mirek Topolánek. Návrh má upravovat tuto oblíbenou činnost lidí v Česku, vymezuje například, co je to zahrádkářská činnost, chata či osada. Věnuje se také podmínkám nájmu zahrádky.

Podle Topolánka je cílem tohoto návrhu prohlášení zahrádkářství za činnost ve veřejném zájmu. "Tento návrh je nebezpečný právě ve svých dopadech, kdy prohlášením této činnosti za veřejně prospěšnou by mohlo v podstatě dojít k bezúplatným převodům velkých ploch. To mi připadá, že je to nad rámec poslaneckého návrhu tohoto typu bez řádného zasazení do normálního legislativního procesu," řekl.

Po zákonu, který by měl být obdobou německého zahrádkářského zákona, volají tuzemští zahrádkáři již několik let. Návrh zejména sociálně demokratických a komunistických poslanců nyní bude bez ohledu na stanovisko vlády posuzovat Poslanecká sněmovna.

Důvodová zpráva k materiálu vysvětluje potřebu speciální právní úpravy zahrádkářství jejím společenským významem, protože se mu prý věnuje jeden milion až 1,5 milionu obyvatel ČR. "Zahrádkářská činnost poskytuje zahrádkáři pracovní aktivitu na čerstvém vzduchu, a tím přispívá k upevňování zdraví a zvyšování tělesné a psychické kondice," stojí ve zprávě. Za další přínos práce na zahrádce označují předkladatelé kultivaci vztahu k přírodě, výchovu mládeže a další ekologické a sociální aspekty.

Návrh je velice krátký, má pouze šest paragrafů. Definiuje například zahrádkářskou činnost, chatu či osadu. Stanovuje také podmínky pro zřizování zahrádkářských osad a pravidla pro jejich fungování. Upravuje také podmínky nájmu zahrádky. V případě, že nájemce zemře, má jeho osoba blízká přednostní právo na uzavření nájemní smlouvy za stejných podmínek, které však musí být uplatněno do 30 dnů od smrti nájemce.

Podle místopředsedy zemědělského výboru a jednoho z předkladatelů Pavla Kováčika (KSČM) se zákon připravoval několik let ve spolupráci s právníky Českého zahrádkářského svazu. "Jde o to, aby zahrádkářské hnutí cítilo nějakou podporu, nejen slovní, ale i vyjádřenou nějakou legislativní normou," uvedl již dříve. Další člen zemědělského výboru, Daniel Petruška (ODS), naproti tomu nesouhlasil s tím, aby se takovéto věci upravovaly zákonem.

Příznivce zahrádkářství sdružuje v tuzemsku Český zahrádkářský svaz. Ten na svém webu uvádí, že sdružuje celkem 170.000 občanů České republiky. V letech 1996 až 2008 byl členem Evropské ligy zahrádkářů, která zastřešuje 3,5 milionu lidí. "To dokazuje, že zahrádkářství není ojedinelé jen v Čechách, jak se někteří lidé domnívají," uvádí svaz.

(ČTK)

Dotace

Přímé platby, SPS, SAPS...co to vlastně je?

Zemědělské dotace jsou trnem v oku nejednomu ekonomickému expertu. Vstup do Evropské Unie znamenal mimo jiné pro zemědělce vstup do dotačního kolotoče Evropské Unie. Vědecké ústavy, experti a řada lidí používá velké množství nových termínů a odborných slov.

Konají se demonstrace. Zdaleka ne všem zemědělcům je význam těchto slov jasný. Dochází pak mylným srovnáním. Kombinace různých typů plošných dotací a jejich výše pak může vést ke zcela mylným závěrům o rozdílech v platbách mezi jednotlivými státy.

Existuje několik typů plateb, vyplácených v současnosti zemědělcům.

Základní platba pro konvenčního zemědělce, přes kterou je vyplácen nejvyšší objem finančních prostředků je tzv. přímá platba z I. Pilíře. V EU 15 je pro tuto platbu užíván termín SPS - Single Payment Scheme (v ČR překládáno jako platba na farmu). V nových členských zemích je užívána jednoduchá platba na plochu (SAPS - Single Area Payment Scheme). Výše platby je vypočtena pro každý stát na základě zemědělské produkce.

Referenční výše produkce byla stanovena v referenčním období. Podle obecné rovnice: produkce x množství x sazba = základní objem finančních prostředků, tzv. „národní obálka“.

Příklad ČR v základní komoditě: 4,2 t/ha (průměrný výnos pšenice) x počet tzv. započítaných ha (stanoveno v přístupové smlouvě) x sazba 63 EUR/ha = objem finančních prostředků v EUR v národní obálce.

Příklad č. 2: KBTPM (krávy bez tržní produkce mléka): Stanovená kvóta 93 300 x sazba za kus = objem finančních prostředků v národní obálce.

Tímto způsobem je vypočítán objem finančních prostředků pro každou komoditu a pro každý stát.

Dříve byly tyto finanční prostředky vypláceny v odpovídající výši jen těm zemědělcům, kteří příslušnou komoditu pěstovali nebo chovali příslušná zvířata. To se od roku 2003 změnilo. Státy mohou z finančních prostředků vyplácet každému zemědělci platbu, aniž by zemědělec musel příslušnou komoditu pěstovat nebo chovat příslušnou kategorii zvířat. Některé státy si na základě výjimek však ponechaly částečně původní systém, tedy vyplácejí zemědělcům část podpor v případě, že produkují příslušnou komoditu.

Úplné odpojení všech plateb (decoupling) od produkce proběhne ve „staré 15“ do konce roku 2013.

V ČR a ostatních nových členských státech byl přijat jiný systém, nežli ve státech tzv. staré 15. Byl vypočten celkový objem finančních prostředků pro příslušný stát. Výpočet byl stanoven na základě referenčního období produkce v letech 1996 -1999. Tento stav byl zafixován a podle této produkce byla stanovena výše národní obálky. Všechny dílčí platby byly sečteny a výpočtem byla stanovena plošná platba na jeden ha.

Do národních obálek jednotlivých států EU 27 jsou rozpočítávány další přiznané specifické platby na základě dalšího vývoje financování Společné zemědělské politiky, např. v Health Check.

Výše takto vypočtené národní obálky je rozdělena na zemědělce v jednotlivých státech. V tabulce je uveden detailní výpočet národních obálek po poslední korekci Společné zemědělské politiky v roce 2008 (Health Check).

V roce 2008 experti vypočetli, jaká by byla hypotetická výše takto vypočtených plateb na 1 ha v jednotlivých státech v roce 2013. V tomto roce všechny nové státy (kromě Bulharska a Rumunska) ukončí přechodné období a budou mít nárok na plnou výši plateb, tj.: 100%. Byly zjištěny významné rozdíly, kdy výše 100% neznamená, že platby budou stejné.

Tato nerovnost je základem požadavku na změnu distribuce základních finančních prostředků – přímých plateb ve Společné zemědělské politice Evropské Unie po roce 2013.

Kromě přímých plateb existují další „plošné“ platby. Jsou to platby do méně příznivých oblastí (LFA), Agro-Environmentální platby a platby do ekologického zemědělství. Tyto platby se v jednotlivých státech významně liší a jsou specifické. Jsou vypláceny jen těm zemědělcům, kteří hospodaří v obtížných podmínkách anebo se zaváží splňovat „objednávku“ státu podle předem definovaných podmínek a na určitou dobu.

Jestliže se kdokoliv pouští do srovnání plateb mezi jednotlivými státy, měl by přesně specifikovat, co srovnává, aby nedocházelo k mylné interpretaci.

Podpory zahajují

Oznamujeme Vám tímto, že dle pravidel pro udělování státní podpory stanovených ve Smlouvě o ES schválila evropská Komise režim podpory v rámci kterého je možno poskytovat podpory Podpůrným a garančním rolnickým a lesnickým fondem, a.s. ve formě finančních prostředků určených pro snížení úrokového zatížení v případě provozních úvěrů podporu ve formě zajištění úvěrů, tak jak byly schváleny usnesením vlády České republiky dne 9.3.2009, který má pomoci podnikům potýkajícím se s finančními potížemi z důvodu omezování poskytování úvěrů za současné hospodářské krize. **Na základě výše uvedeného bylo v rámci programů „Provoz“ a „Zpracovatel – Provoz“ stanoveno zahájení příjmu žádostí o poskytnutí podpory na den 7.5.2009.**

(PGRLF)

Agrární organizace odmítají záměr zrušit dorovnání přímých plateb

Vedoucí představitelé tuzemských agrárních organizací v úterý 5.května ostře odmítli záměr ministerstva financí, které chce podle nich zrušit dorovnání přímých plateb zemědělcům v příštích dvou letech. Zemědělci by tak přišli zhruba o 4,7 miliardy korun ročně. V letošním roce mají čeští zemědělci nárok na zhruba 60 procent výše plateb svých kolegů ze starých členských zemí EU z unijního rozpočtu, dalších třicet procent jim má dorovnat stát. "Co prosazuje exministr Kalousek by vedlo k dramatickému znevýhodnění českých zemědělců. Už tak máme daleko nižší podpory, než jaké jsou nyní v případě farmářů starých zemí EU," řekl předseda Zemědělského svazu ČR Miroslav Jirovský. Čeští zemědělci podle něj v současnosti dostávají v průměru 58 procent plateb jejich kolegů ve starých členských zemích. "A to ještě nepočítám podpory sociálního a zdravotního pojištění, které třeba v Německu představují 250 eur na hektar," dodal. "Pokud se nebudou přímé platby dorovnávat, jak je rozvrženo v přístupových dohodách na jednotlivé roky až do roku 2013, naši zemědělci dál budou jen ztrácet na konkurenceschopnosti a končit se svým podnikáním," poznamenal prezident Agrární komory Jan Veleba. Pokud by stát přerušil dorovnávání přímých plateb, budou podle Veleby řady tuzemských farmářů dál rychle řídnout a domácí zemědělská produkce se bude nadále snižovat. Ve stejném duchu byla i reakce Jindřicha Šnejdrly, viceprezidenta AKČR: „Agrární komora zásadním způsobem odmítá návrh ministra financí v demisi M. Kalouska o zmrazení výše národních dotací pro české zemědělce v období let 2010 až 2013. V situaci, kdy okolní státy k podobnému nástroji řešení finanční a hospodářské krize nehodlají přistoupit, by to znamenalo výrazné zvýšení naší nekonkurenceschopnosti. Nejenže by se nezastavil již tak dramatický pokles rozměru našeho zemědělství, ba co víc, tento proces by se ještě urychlil,“ řekl. Materiál výdajové rámce státního rozpočtu na roky 2010 až 2012 v minulém týdnu předložil do vlády ministr financí v demisi Miroslav Kalousek. Pro rok 2010 navrhuje Kalousek seškrtnat rozpočet o 63 miliard korun, výdaje pro rok 2011 mají být nižší o 92 miliard. Podle Jirovského by v letošním roce na dorovnání přímých plateb z národních zdrojů mělo jít přibližně 6,6 miliardy korun. Loňský návrh rámce státního rozpočtu počítal na rok 2010 se snížením výdajů na dorovnání na 4,7 miliardy korun, současný návrh počítá s jejich úplným odstraněním. Čeští zemědělci začínali v roce 2004 na 25 procentech úrovně přímých plateb starých členských zemí. Takové postavení pro zemědělce z ČR a dalších devíti nově vstupujících zemí si v roce 2002 vymohla Francie a vlády vstupujících států podmínky stvrdily v přístupových smlouvách. Letos, pět let po vstupu, mají tuzemští farmáři nárok na 60 procent výše plateb z unijních prostředků, dalších 30 procent jim může dorovnat stát ze svého rozpočtu.

(Agroweb)

Portál Farmář

Portál farmáře nejvíce využívají ovocnáři a sadaři

Portál farmáře, který umožňuje elektronická podání povinných prohlášení a oznámení například vinařům, ovocnářům, sadařům, chmelařům a školkařům, zaznamenal meziročně výrazné navýšení využití. Na čele pomyslného žebříčku stanuli ovocnáři a sadaři, kteří vloni realizovali trojnásobný nárůst elektronických oznámení ve srovnání s rokem 2007. Na 15. ročníku evropské konference „Informační systémy v zemědělství a lesnictví“ to řekl projektový manažer Radim Šedivý ze společnosti CCV Informační systémy, která je autorem a technologickým dodavatelem portálu.

Elektronicky sedmkrát rychleji

Portál farmáře včetně informačního systému registrů vinic, chmelnic, intenzivních sadů a dalších registrů provozuje Ministerstvo zemědělství ČR (MZe) od roku 2006 za účelem propojení zemědělské veřejnosti s MZe a Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským (ÚKZÚZ). Portál farmáře tak nabízí, mimo jiné, zjednodušení komunikace s resortními úřady a je ukázkovým projektem využití informačních systémů v zemědělství, který šetří čas a peníze nejen na straně zemědělské veřejnosti, ale i státní správy. „Portál farmáře je velmi efektivním nástrojem nejen pro samotné zemědělce, ale také pro státní správu. Ta díky plné elektronizaci desítek tisíc podání ročně a tedy výrazně zjednodušené agendě šetří významné finanční i lidské zdroje, roční úspora práce úřadu s papírováním přijde na 5 tisíc člověkohodin,“ konstatoval Ing. Rostislav Gruna z ÚKZÚZ, oddělení registrů vinic. „Z našich poznatků vyplývá, že jednoduché elektronické podání na Portál farmáře trvá zemědělci průměrně 12 minut, papírové pak minut 80. U velkého množství takových podání nebo u podání značného rozsahu je pak časová úspora ještě mnohem markantnější, navíc řada vinařů již vlastní software, který je schopen elektronické formuláře automaticky vyplnit,“ doplnil Gruna.

Uvedené přínosy jsou pak hlavním důvodem rostoucí oblíbenosti Portálu farmáře v řadách zemědělské veřejnosti, jak dokládá Radim Šedivý: „Velmi příznivý je vývoj využívání Portálu farmáře zejména ze strany ovocnářů a sadařů, neboť meziročně došlo k více než trojnásobnému nárůstu elektronických oznámení. Další výrazný pokrok je v oblasti elektronických podání žádostí o uznání množitelských porostů a rozmnožovacího materiálu.“

(CCV)

Slovensko

Predpoklady využitia štátnej pomoci v ovocných sadoch s vysokou úrovňou agrotechniky v SR

(článek je ve slovenském jazyce)

Podpora rozvoja slovenského ovocinárstva je prioritou súčasnej vlády i ministra pôdohospodárstva SR. V záujme rozvoja ovocinárstva treba zlepšiť produkciu domáceho ovocia i jeho kvalitu. Je v záujme všetkých, vrátane Ovocinárskej únie SR, aby sa zvýšila spotreba čerstvého ovocia a znížila nepriaznivá bilancia zahraničného dovozu čerstvého ovocia. Pre farmárov sú stanovené podmienky čerpania prostriedkov z Plánu rozvoja vidieka (PRV) na roky 2007 – 2013. Pre rok 2009 sa pripravujú podmienky schémy štátnej pomoci na reštrukturalizáciu ovocných sádov, rekonštrukciu chmeľníc i viníc s produkciou stolového hrozna s cieľom podporiť malé a stredné podniky. Cieľom tejto pomoci bude zvýšenie konkurencieschopnosti pestovania ovocia, chmeľu i stolového hrozna a zlepšenie zdravotného stavu týchto plodín. Podpory budú poberať aj ovocinárske subjekty zaoberajúce sa pestovaním ovocia v systéme integrovanej produkcie s dôrazom na kvalitné a zdravie

neškodné ovocie. Snahou ministerstva i PPA je poskytnúť ovocinárom nielen finančné prostriedky, ale vedieť ich aj efektívne využiť. K tomuto účelu slúžia rôzne nástroje kontroly čerpaných prostriedkov priamo agentúrou PPA, ale i pomocou špeciálnych registrov. Pre farmárov je od 5.12.2008 v účinnosti Nariadenie vlády (NV) č. 499/2008 o podmienkach poskytovania podpory podľa Programu rozvoja vidieka. Pre žiadateľov o zaradenie do agroenvironmentálneho opatrenia v oblasti ovocinárstva je možné získať podporu aj v rámci integrovanej produkcie i ekologického ovocinárstva. Uvedené opatrenie zahŕňa aj podopatrenia na získanie podpory na ochranu proti erózii v ovocných sadoch. Žiadatelia o podporu musia predložiť potvrdenie z registra ovocných sádov ÚKSÚP.

Slovenské ovocinárstvo bolo podporované rozvojovými programami RP aj v r. 1996 – 2000 a v r. 2000 – 2005. Sú spracované analýzy o vplyve týchto RP, cez ktoré boli ovocinárom poskytnuté prostriedky na obnovu výsadiel z národných zdrojov. V tomto období vznikli mnohé sady, ktoré konkurujú úrovňou pestovateľom vyspelých ovocinárskych oblastí. V hrubých číslach sa však požadované ciele nespĺnili. Nárast intenzívnych sádov mal už v r. 2005 dosiahnuť cca. 8 400 ha a produkciu 70 tis. ton ovocia. V týchto rokoch vznikli výrazné rozdiely medzi starými, dnes už neproduktívnymi sadmi v porovnaní s novými. Sprievodným javom súčasného ovocinárstva je veľký podiel, až 31 % starých extenzívnych sádov, neustály pokles výmer a stále nízke úrody. Priemerné úrody jablk 11–12 t.ha⁻¹ sú na Slovensku sklamaním. Farmári, ktorí dosahujú v nových sadoch s podporou štátu úrody pod 15 t.ha⁻¹, musia mať existenčné problémy. Na druhej strane, mnohé nové sady sú technologicky porovnateľné s ovocinármi vyspelých oblastí EÚ s dosahovanými úrodami 40–60 t.ha⁻¹. Obdobne aj odrody v našich výsadbách sú akceptované v EÚ. Patria sem farebné mutácie. Sady s vysokou úrovňou agrotechniky tvoria v SR na výmere 1 904 ha, t.j. 22 % z produkčnej výmery 8 479 ha. Produkčná výmera ovocných sádov (t.j. bez manipulačných plôch) sa v porovnaní s rokom 2007 znížila o 466 ha. Celková výmera sádov poklesla v rokoch 2005–2008 o 1 055 ha, z toho na čistej produkčnej výmere o 851 ha.. Výsledky zisťovania potvrdzujú, že obnova ovocných sádov je nedostatočná. V rokoch 2004–2008 bolo zrealizovaných len 527 ha nových sádov.

Členovia organizácie výrobcov pestovali v r. 2008 ovocie na výmere 1 124 ha, z toho 1 096 ha intenzívnych ovocných sádov . Štát bude podporovať predovšetkým ovocinárske subjekty prostredníctvom OV v rámci Spoločnej organizácie trhu (SOT) s ovocím a zeleninou. Organizácie výrobcov budú mať veľký vplyv pri presadzovaní sa na trhu voči obchodným reťazcom, ktoré sú a aj budú prijímateľmi dotácií. V rámci uplatňovania zásad Spoločnej organizácie trhu sa budú vytvárať podmienky pre zvýšenie vplyvu a atraktívnosti organizácií výrobcov. V záujme spoločnosti bude vytváranie nových organizácií výrobcov alebo vytváranie väčších organizácií a združení, ktorí budú poberať vyššie príspevky EÚ na ekologickú alebo integrovanú výrobu šetriacu životné prostredie. Vo vestníku MPSR z 9. januára 2009 je uvedené oznámenie Ministerstva pôdohospodárstva SR o výške platieb určených na jednotlivé opatrenia v Programe rozvoja vidieka SR na r. 2007 – 2013. V tomto oznámení je stanovená suma agroenvironmentálnej platby za podopatrenie integrovaná produkcia v ovocinárstve vo výške 551,82 €/ha. Zvýšením sumy sa vyrovnal pôvodný návrh uvedený v PRV vo výške 16 624 Sk/ha.

(Ing. Samuel Michálek, Registrácia ovocných sádov, ÚKSÚP Veľké Ripňany – kráceno)

NKÚ

Finanční prostředky na platby v rámci společné organizace trhu

Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) v roce 2008 provedl kontrolu společných organizací trhu, jejíž součástí byla i kontrola společné organizace s ovocem. Cílem kontroly bylo prověřit, zda prostředky státního rozpočtu a Evropské unie určené k platbám v rámci opatření společných

organizací trhu byly poskytnuty a použity v souladu se stanovenými podmínkami. Kontrolováno bylo období let 2006 a 2007, v případě věcných souvislostí i období předcházející a následující.

Podpora pro předběžně uznané skupiny producentů ovoce a zeleniny

O tuto podporu mohou žádat skupiny producentů ovoce a zeleniny usilující o získání registrace jako organizace producentů, avšak nesplňující ještě všechna kritéria stanovená pro tyto organizace. V uvedené formě může skupina fungovat a pobírat podporu po dobu maximálně pěti let.

Kontrolou byly zjištěny tyto nedostatky a další významné skutečnosti:

- Jednoho příjemce podpory (odbytové družstvo) tvoří sedm členů – dvě fyzické osoby a pět právnických osob. Jedna z uvedených fyzických osob vystupuje zároveň ve všech právnických osobách jako jednatel (u společností s ručením omezeným) nebo člen představenstva (u akciových společností). Existuje riziko, že takovýto postup může být Komisí posouzen jako účelové získávání výhody v rozporu s cíli práva Společenství dle čl. 4 odst. 3 nařízení Rady (ES, Euratom) č. 2988/95 o ochraně finančních zájmů Evropských společenství.
- V jednom případě SZIF při výpočtu podpory použil chybné referenční období a vyplatil příjemci o 329 780 Kč méně, než na jakou částku podpory měl nárok.
- Vydávaná rozhodnutí o poskytnutí podpory nebyla dostatečně transparentní, neboť neobsahovala způsob výpočtu výše podpory. Příjemce podpory tak prakticky nemohl ověřit její správnost.

Podpora pro organizace producentů ovoce a zeleniny

Kontrolou nebyly zjištěny nedostatky. NKÚ však doporučuje, aby SZIF prováděl pravidelné „kontroly na místě“ nejen u organizací producentů, ale i u jejich jednotlivých členů, a to především z důvodu ověření výše obchodovatelné produkce.

(z veřejné zprávy NKÚ za rok 2008)

Odborné články

Hodnocení vybraných odrůd třešní na slabě rostoucích podnožích ve dvou systémech tvarování

Na jaře roku 1998 byla ve VŠÚO v Holovousích založena pokusná výsadba třešní ve variantách pěstitelského tvaru větvena a ovocné stěny. Stromy tvarované jako větvena byly vysazeny ve sponu 5 x 1,5 m (1333 stromů na hektar) na podnožích P-HL-A, P-HL-B, Gisela 5 a Tabel Edabriz. Na těchto podnožích byly vysazeny 4 stromy odrůd Burlat, Kordia, Starking Hardy Giant, Summit a Vanda. Stromky odrůd Kordia a Vanda na podnoži P-HL-B byly vysazeny o rok později, na jaře 1999. Ovocná stěna byla založena při použití stejného materiálu a vysazena kompletně na jaře roku 1998 ve sponu 5 x 2 m (1000 stromů na hektar) v počtu 3 stromů od odrůdy. Ve variantách na podnoži P-HL-B nebyly vysazeny odrůdy Kordia a Vanda. Výsadba byla založena z jednoletých očkovanců.

Pokusná výsadba nebyla zavlažována, v příkmenných pásech byl udržován herbicidní úhor, v meziřadích sežínané zatravnění. V prvních pěti letech byly stromy tvarovány vyvazováním a odstraňováním nevhodně rostoucích letorostů, v dalších letech byla výška korun udržována seřizováním terminálu na čípek ve výšce kolem 4 m. Optimální světelné podmínky uvnitř korun byly udržovány odstraňováním přebytečných letorostů. V letech 2005 a 2007 došlo k poškození květů pozdními jarními mrazy.

V obou výsadbách byly hodnoceny vybrané fenologické a pomologické znaky. Výnos byl zjišťován vážením plodů ze sklizených stromů, průměrná hmotnost plodů vážením 50 plodů

od každé varianty. Růst stromů byl hodnocen na základě plochy průřezu kmene stromů v cm 2, která byla vypočítávána z obvodu kmene stromů každoročně měřeného v označené výšce 60 cm nad zemí. Specifická plodnost stromů byla hodnocena v kg na 100 cm² plochy průřezu kmene. Sklizňová zralost je uvedena jako konkrétní den v pořadí od začátku roku. V době vegetace byl rovněž zaznamenán počet kořenových výmladků u jednotlivých podnoží.

Průměrné výnosy z jednoho stromu a přepočtené na průměrný výnos z 1 ha je uveden v tabulkách 1 a 2. Nejvyšších kumulovaných výnosů přes 40 t/ha za 4 sklizňové sezóny ve stěnové výsadbě dosáhly odrůdy Starking Hardy Giant na podnoži P-HL-B, Kordia na podnoži Gisela 5 a Vanda na podnoži Tabel Edabriz. Nejnižší výnos měla odrůda Burlat na podnožích P-HL-B a P-HL-A a odrůda Kordia na podnoži P-HL-A.

Ve výsadbě v pěstitelském tvaru vřetena dosáhly maximálního kumulovaného výnosu přes 60t/ha odrůda Starking Hardy Giant na všech podnožích, odrůda Vanda rovněž na všech podnožích vysazených v roce 1998, odrůda Kordia na podnožích Gisela 5 a P-HL-A, a odrůda Summit na podnožích P-HL-B a Gisela 5. Nejnižší kumulovaný výnos měla odrůda Summit na podnoži Tabel Edabriz a odrůda Burlat na podnoži P-HL-B.

Průměrná hmotnost 1 plodu v průměru za sledované období byla u odrůd Kordia a Summit vyšší ve stěnové výsadbě na všech podnožích, u odrůdy Burlat rovněž, s výjimkou podnože P-HL-B. V případě průměrné hmotnosti plodů odrůd Burlat na podnoži P-HL-B stejně jako odrůdy Vanda na všech podnožích a odrůdy Starking Hardy Giant na podnoži Gisela 5 nebyl rozdíl mezi pěstováním ve tvaru vřetena a stěny. Na podnožích Tabel Edabriz a Gisela 5 měla odrůda Starking Hardy Giant ve stěnové výsadbě nejnižší průměrnou hmotnost plodu (7,5 g), kdežto v průměru nejvyšší průměrné hmotnosti (10,3 g) dosáhla odrůda Summit na podnoži Gisela 5. U pěstitelského tvaru vřetena byla průměrná hmotnost plodu nejvyšší (9,7 g) u odrůdy Summit na podnoži P-HL-A a vůbec nejnižší průměrnou hmotnost měla odrůda Burlat na podnožích Gisela 5 a Tabel Edabriz a to 7,2 g.

V desátém roce po výsadbě měly všechny odrůdy pěstované na podnoži Gisela 5 nižší průměrnou hmotnost plodů v porovnání s odrůdami na podnožích P-HL-A a P-HL-B. Největší rozdíl ve výsadbě tvarovaných jako vřetena byl u odrůdy Kordia, která na podnoži Gisela 5 měla průměrnou hmotnost plodu 8,2 g, kdežto na podnoži P-HL-B byla průměrná hmotnost plodu 9,3 g a na podnoži P-HL-A 9,0 g. Ve výsadbě v pěstitelském tvaru stěny dosáhla nejvyšší průměrnou hmotnost plodů odrůda Summit (10,2 g) na podnožích P-HL-A a P-HL-B. Průměrná hmotnost odrůdy Kordia na podnoži Gisela 5 v této variantě pěstování byla 9,7 g, na podnoži P-HL-A 10,1g. Nejnižší průměrnou hmotností plodů se vyznačovaly odrůdy Burlat na podnoži Tabel Edabriz (6,3 g) a Starking Hardy Giant na podnoži Gisela 5 (6,4 g).

V průměru z podnoží rostly nejslaběji stromy na podnoži Tabel Edabriz v obou variantách pěstování. Z odrůd byly výjimkou Burlat, který u obou variant pěstování rostl slaběji na podnoži Gisela 5 v porovnání s podnoží Tabel Edabriz, stejně tak jako odrůda Starking Hardy Giant ve variantě stěnové výsadby.

Kromě odrůdy Kordia na podnoži P-HL-A, která rostla v pěstitelském tvaru stěny o 16,5 % slaběji v porovnání s růstem na podnoži Gisela 5, v obou variantách pěstování rostly sledované odrůdy na podnoži Gisela 5 slaběji ve srovnání s podnoží P-HL-A. Nejvyšší průměrné hodnoty plochy průřezu kmene byly zjištěny u obou variant pěstování odrůdy Burlat na podnoži P-HL-A, u odrůdy Kordia na podnoži P-HL-A ve tvaru vřetena a u odrůdy Vanda na podnoži P-HL-A v obou variantách jejich pěstování.

V průměru všech odrůd na podnožích za sledované období byla průměrná specifická plodnost u stromů v pěstitelském tvaru ovocné stěny 9,4 kg a ve tvaru vřetena 11,1 kg. Mezi oběma variantami pěstování nebyl zjištěn výrazný rozdíl v době sklizňové zralosti.

Pokud jde o tvorbu kořenových výmladků, byl u obou variant pěstování zjištěn jejich nejvyšší výskyt u podnoží P-HL-A a P-HL-B, zatímco v případě podnože Gisela 5 se téměř vůbec nevytvářely.

Tabulka 1. Průměrná sklizeň při tvarování ve tvaru stěny

Odrůda	Podnož	2005		2006		2007		2008		Celkem	
		kg/strom	t/ha	kg/strom	t/ha	kg/strom	t/ha	kg/strom	t/ha	kg/strom	t/ha
Burlat	Gisela5	0,6	0,6	10,7	10,7	3,1	3,1	19,4	19,4	33,8	33,8
	P-HL-A	0,4	0,4	10,3	10,3	0,8	0,8	13,7	13,7	25,1	25,1
	P-HL-B	0,6	0,6	8,5	8,5	1,9	1,9	13,0	13,0	23,9	23,9
	Edabriz	0,8	0,8	9,9	9,9	4,6	4,6	17,8	17,8	33,1	33,1
Kordia	Gisela5	1,3	1,3	13,1	13,1	1,5	1,5	27,1	27,1	43,0	43,0
	P-HL-A	0,8	0,8	10,3	10,3	0,8	0,8	15,5	15,5	27,5	27,5
	Edabriz	0,5	0,5	9,6	9,6	1,8	1,8	22,7	22,7	34,5	34,5
S.H.Giant	Gisela5	1,5	1,5	12,6	12,6	6,5	6,5	18,1	18,1	38,7	38,7
	P-HL-A	1,3	1,3	11,2	11,2	6,3	6,3	15,1	15,1	33,9	33,9
	P-HL-B	0,8	0,8	11,9	11,9	6,0	6,0	25,8	25,8	44,4	44,4
	Edabriz	2,7	2,7	9,7	9,7	6,9	6,9	20,3	20,3	39,6	39,6
Summit	Gisela5	3,0	3,0	10,5	10,5	1,8	1,8	15,2	15,2	30,4	30,4
	P-HL-A	2,3	2,3	11,0	11,0	1,6	1,6	13,3	13,3	28,1	28,1
	P-HL-B	2,8	2,8	11,2	11,2	1,0	1,0	17,1	17,1	32,1	32,1
	Edabriz	2,9	2,9	11,1	11,1	5,8	5,8	15,8	15,8	35,6	35,6
Vanda	Gisela5	1,3	1,3	12,3	12,3	6,4	6,4	15,2	15,2	35,1	35,1
	P-HL-A	1,3	1,3	14,4	14,4	6,8	6,8	15,7	15,7	38,2	38,2
	Edabriz	1,6	1,6	10,9	10,9	11,8	11,8	18,4	18,4	42,7	42,7

Tabulka 2. Průměrná sklizeň při tvarování ve tvaru větvena

Odrůda	Podnož	2005		2006		2007		2008		Celkem	
		kg/strom	t/ha	kg/strom	t/ha	kg/strom	t/ha	kg/strom	t/ha	kg/strom	t/ha
Burlat	Gisela5	3,2	4,3	9,7	12,9	2,8	3,8	16,1	21,5	31,8	42,4
	P-HL-A	2,3	3,1	13,5	17,9	4,7	6,3	16,7	22,2	37,2	49,6
	P-HL-B	2,7	3,6	10,3	13,8	2,7	3,6	12,6	16,8	28,3	37,7
	Edabriz	3,5	4,6	10,9	14,5	3,0	4,0	16,3	21,8	33,7	44,9
Kordia	Gisela5	4,8	6,4	17,0	22,7	3,2	4,3	26,1	34,8	51,1	68,2
	P-HL-A	2,0	2,7	17,3	23,0	2,0	2,7	26,8	35,8	48,1	64,1
	P-HL-B*	0,3	0,4	6,1	8,1	0,8	1,0	17,7	23,6	24,8	33,0
	Edabriz	1,6	2,2	10,2	13,6	3,6	4,8	16,5	22,0	31,9	42,6
S.H.Giant	Gisela5	4,4	5,8	11,4	15,2	7,8	10,4	21,1	28,1	44,7	69,6
	P-HL-A	2,4	3,2	12,6	16,8	8,7	11,6	17,5	23,3	41,2	66,0
	P-HL-B	2,6	3,5	12,8	17,1	9,6	12,8	19,2	25,6	44,3	69,0
	Edabriz	5,0	6,6	13,7	18,2	8,6	11,4	18,0	24,0	45,3	60,3
Summit	Gisela5	6,4	8,5	13,6	18,1	6,6	8,8	13,5	17,9	40,0	68,8
	P-HL-A	2,9	3,8	10,3	13,7	4,6	6,2	13,1	17,5	30,9	41,2
	P-HL-B	3,6	4,8	12,5	16,7	8,5	11,3	15,9	21,2	40,6	64,1
	Edabriz	3,6	4,8	9,2	12,2	5,3	7,0	10,1	13,5	28,2	37,6
Vanda	Gisela5	4,5	5,9	15,2	20,2	5,3	7,0	13,1	17,4	38,0	60,6
	P-HL-A	4,0	5,3	17,4	23,2	3,8	5,0	16,1	21,5	41,3	66,0
	P-HL-B*	0,4	0,6	8,6	11,5	3,5	4,7	17,2	22,9	29,8	39,7
	Edabriz	3,3	4,4	17,5	23,4	6,0	8,1	18,1	24,2	45,0	60,0

(Ing. Jitka Blažková, VŠÚO Holovousy)

Vliv meteorologických prvků na porosty jahodníku

Jahodník patří mezi trvalé kultury, které jsou pěstovány jak ve velkovýrobě, tak i na soukromých zahradách. Tyto porosty mohou být ohroženy virovými a houbovými chorobami, škůdci. V některých letech mohou ovšem značné škody způsobit i meteorologické prvky. Cílem naší práce je předložit přehled škod způsobených meteorologickými prvky v porostech jahodníku v České republice v letech 1961 – 2005. Následující informace byly čerpány z

Přehledů výskytu některých škodlivých organismů a poruch rostlin na území Československa (České republiky). Tyto přehledy byly vydávány do roku 1989 ÚKZÚZ Brno a ÚKSÚP Bratislava pro celé území bývalého Československa. Od roku 1990 jsou vydávány SRS Praha (dříve ÚKZÚZ Brno) pouze pro území České republiky. Přehledy mají samozřejmě informativní charakter a nemohou pokrýt všechny výskyty v uvedených letech.

Mráz a nízké teploty

Jahodník může být poškozen mrazem dvojnásobně. Rostliny mohou být tzv. „připáleny“ nebo zcela spáleny mrazem v zimách bez sněhu. Dále mohou být poškozeny květy na jaře mrazíky. Na malých plochách se lze těmito škodám částečně předejít přikrytím rostlin chvojnami, listím, případně slámou. Poškozené rostliny mrazem jsou značně zeslabeny, většinou kvetou málo nebo vůbec. Pokud jsou rostliny jahodníku během zimy chráněny sněhovou pokrývkou, bývá poškození menší. Květy, poškozené mrazem, jsou snadno rozeznatelné. Jejich lůžka jsou hnědočerná nebo černá, zatímco korunní plátky jsou ještě bílé nebo slabě zahnědlé, připálené mrazem. Z poškozených květů se plody nevyvíjejí a pokud byly poškozeny jen částečně, dávají vznik plodům nevzhledným, které se podobají poškození plodů roztočkem. Vhodné je pěstovat více odrůd s rozdílnou raností. V místech, kde je poškození mrazem pravidelné, je vhodné se vyvarovat pěstování ranných odrůd, vysazujeme zde kultivary odolnější k mrazu. Vhodné je vybírat odrůdy, které kvetou uvnitř trsu. Odolnost květů proti mrazům je rozdílná a to v rozmezí od 0 až -30°C. Dále se doporučuje zavlažování porostů jahodníků před předpokládanými mrazy, což má zabránit poškození květů při promrznutí při teplotě -2 až -30°C. Vychází se z toho, že vlhká půda přes den lépe zadržuje teplotu než suchá a také ji lépe při poklesu vydá zpět do okolních rostlin. Předpokladem však je, aby se půda při trvajícím nebezpečí mrazíku neokypila. Kypří se pouze po oschnutí, aby při následujícím zavlažení lépe držela vláhu. Značnou nevýhodou této ochrany je, že po celou dobu předpokládaných mrazíků musíme půdu udržovat ve vlhkém až téměř mokřem stavu. V období 1961 – 2005 bylo hlášeno poškození jahodníku mrazem a nízkými teplotami v 18 letech, které jsou rovnoměrně rozloženy do celého období. Škody byly hlášeny především z oblastí středních, východních a severních Čech. Velmi rozsáhlé škody byly v roce 1972, kdy došlo místy k poškození koncem dubna v okrese Benešov, Praha - západ, Jablonec, Liberec, Litoměřice, Teplice, Ústí nad Labem, Semily a Trutnov. V roce 1978 byly mrazem místy poškozeny květy jahod v okr. Tábor (25 ha poškozeno z 50 %). Dále v roce 1981 dubnové mrazy silně poškodily jahodník v okr. Kolín (12 ha, poškození 90 %), Mělník, Nymburk (8 ha, poškození 40 %), Praha západ (90 ha, poškození 40 %). V roce 1991 bylo hlášeno poškození poupat a květů mrazem lokálně v okr. České Budějovice, Plzeň sever, Děčín, Hradec Králové, Trutnov a Vyškov. Mimo mrazu způsobují škody také nízké teploty. Např. v roce 1999 k poškození květů nízkými teplotami došlo v okrese Náchod (Nahořany, 10 % květů na 4 ha), lokálně na okrese Přerov (poškozené květy).

Krupobití

Kroupy jsou atmosférické srážky v podobě kousků ledu kulatého, vejčitého nebo nepravidelného tvaru o průměru od 5 do 50 mm. Výjimečně se vyskytují i kroupy o hmotnosti až několika kilogramů. Rychlost, s jakou kroupy dopadají na zemský povrch, závisí na jejich velikosti. Představu o škodách, které mohou způsobit získáme, když si uvědomíme, že dopadají na zem s rychlostí kolem 25 m/s, tedy 90 km/hod. I když krupobití trvá pouze několik minut, způsobuje vážné škody. Krupobití se občas vyskytuje kdekoli na zeměkouli (s výjimkou polární oblasti), ale nejčastěji v mírném pásmu. Ve starých českých kronikách se uvádí, že roku 1574 u Dolní Cerekve na Jihlavsku při velkém krupobití „jedna kroupa neb raději kus ledu tehdyž nalezená několik liber vážila.“ Podobně v roce 1672 při silném krupobití u Kolína se psalo o kusech ledu vážících 3 libry. Můžeme se jenom ptát, zda je to vůbec možné? Stará česká libra měla 541g, jednalo se o kroupy o hmotnosti 1 – 2 kg. Ovšem proč ne? Německá meteorologická služba hlásila 10. srpna 1925 mimořádně silné krupobití v

Holštýnsku, při němž největší kroupa tvaru elipsoidu měla rozměry 25 x 14 x 12 cm a hmotnost 2 kg. Z Moravy se uvádí při bouřkách na studené frontě 22.7.1939. V Napajedlích byla kroupa o hmotnosti 560 g, v Bylnici 650 g a ve Zlíně 750 g. Provedená analýzy dat z let 1951 – 1970 uvádí, že 95 % dat všech krupobití připadá na měsíce květen – červenec. V denní době se může vyskytnout kdykoliv, ovšem nejčastěji se vyskytovalo mezi 11 – 20 hodinou. V letech 1961 – 2005 bylo poškození hlášeno v 5 letech. V roce 1974 byly krupobitím koncem června silně poškozeny porosty v Tišíně, okr. Prostějov. V následujícím roce 1975 v červenci byly silně poškozeny porosty v okrese Rakovník (poškozeno 20 – 40 % listové plochy). V roce 1986 ve třetí dekádě června byl silně poškozen porost jahodníku na okr. Tábor (22 ha, Borkovice). Celkový rozsah škod způsobených krupobitím v jahodníku na území České republiky v letech 1961 – 2005 je uveden v přiložené mapě.

Sucho

Sucho patří mezi významné faktory, které ovlivňují zemědělskou produkci včetně jahodníku. Pojmem sucho se v našich klimatických podmínkách označuje určité časové období několika týdnů, měsíců i roků, ve kterém spadne méně srážek, než činí příslušný dlouhodobý normál. Sucho lze charakterizovat počtem za sebou jdoucích dní, v nichž nebyl překročen předem stanovený průměrný nebo denní srážkový limit. Vzhledem ke značnému rozmanitému vlivu sucha z hlediska místního (v různých klimatických oblastech), časového (v různých ročních dobách) i z hlediska následků v jednotlivých oblastech národního hospodářství (podstatné snížení zemědělské produkce zapříčiněné zásobováním vodou) neexistují jednotná kritéria pro přesné vymezení tohoto problému. Ve střední Evropě dochází ke vzniku sucha, na rozdíl od stálého popř. sezónního sucha v jiných klimatických oblastech, nahodile v důsledku nerovnoměrného výskytu anticyklonálních a cyklonálních povětrnostních situací. Nepravidelné a proměnlivé četnosti výskytu srážek jsou doprovázeny zpravidla ještě dalšími meteorologickými faktory a to nadnormálními teplotami vzduchu, nižší relativní vlhkostí, zmenšenou oblačností, větším počtem hodin slunečního svitu. Tyto všechny faktory zvyšují výpar, čímž dochází k úbytku půdní vlhkosti. V letech 1961 – 2005 bylo poškození jahodníku suchem hlášeno ve 4 letech. V roce 1976 koncem června způsobilo sucho zaschnutí nasazených plodů v okr. Šumperk. V roce 1994 došlo k silnému poškození jahodníku (až odumírání trsů) lokálně v regionu bývalého Jihomoravského kraje. Z předložených údajů je zřejmý významný vliv meteorologických prvků na růst a vývoj jahodníku. Bohužel možnosti ochrany jsou velmi omezené a často proveditelné pouze na malé ploše, např. ochrana proti mrazu. Proti škodám způsobeným krupobitím v jahodníkových porostech se mohou pěstitelé pojistit.

(Ing. František Muška, Ph.D., Brno, Ing. Alois Jakl – Zahradaweb)

Jak omezit škodlivé výskyty rzivosti hrušně

Rzivost hrušně byla v minulosti považována za méně významné onemocnění (např. Blatný, Starý 1940, Baudyš a kol. 1965). Ke škodlivým výskytům docházelo pouze výjimečně na lokalitách s početným zastoupením obou hostitelů (hostitelské druhy jalovce, hrušně). Významný výskyt byl zaznamenán poprvé v roce 1990 a pravidelné silné výskyty po většinu let od roku 1998. V současné době je rzivost hrušně vážným onemocněním především ve smíšených ovocných a okrasných výsadbách v zahrádkářských koloniích a v přídomních zahradách. Patogen významně poškozuje také náchylné jalovce. Zvýšený výskyt a škodlivost souvisejí především s vyšším zastoupením hostitelských jalovců, především jalovce prostředního a jeho velmi náchylných kultivarů, ve smíšených výsadbách a s opakovaně vhodnými podmínkami pro šíření patogenu.

Příznaky onemocnění

U hrušně patogen napadá především čepele listů. Napadeny mohou být také řapíky listů a výjimečně i plody a letorosty. Na líci infikovaných listů vznikají od června zpočátku nenápadné žlutozelené, později oranžové skvrny. Skvrny se zvětšují, často jsou ohraničeny červeným lemováním. Plně vyvinuté skvrny jsou 5 – 10 mm velké, eliptické nebo často okrouhlé s ohraničeným, ale nepravidelným okrajem. Na listu může být 30 i více skvrn. V pletivu skvrn se záhy vytvářejí drobná, tmavá a mírně vyvýšená spermogonia (pozorovatelná jako drobné bradavičky). Jsou lokalizována především ve středu skvrn a mohou být i koncentricky uspořádána. V srpnu se na spodní straně skvrn vytvářejí žlutohnědé zduřené hrbolky, které se člení a na jednotlivých vyvýšeninách vyrůstají nápadná pohárkovitá k vrcholu zúžená a rýhovaná oranžová 3 – 5 mm vysoká aecia (roestelioidní typ) s třásnitou čepičkou. V pozdním létě skvrny od středu nekrotizují. Oranžové skvrny a později i spermogonia a aecia se vytvářejí také na napadených řapících, letorostech a plodech. Velmi silně napadené listy mění zbarvení a mohou předčasně zasychat. K dřívějšímu opadu listů dochází jen výjimečně. Napadené plody jsou zdeformované, praskají a často druhotně hnijí. Větve a větévky jalovců jsou v místě napadení vřetenovitě zduřelé s nápadně drsnou až šupinovitou borkou. Při napadení mladých větévek se vytvářejí malé nádorovitě zduřeniny. Již časně na jaře (konec března – duben) se na kůře zduřených částí objevují úzké, příčné, žlutooranžově zbarvené praskliny, z nichž později prorůstají telia. Telia je možno na napadených částech pozorovat od konce dubna a v květnu (dle oblasti a průběhu počasí). Méně často se vyskytují telia i na mladých dvouletých větévkách. Fenologicky toto období nastává krátce před květem až po odkvětu hrušně. Telia vyrůstají ve skupinách, za vlhka jsou světle hnědá, sloupcovitá (jazykovitá), rosolovitá a až 20 mm vysoká. Za sucha jsou nízká, rzivě hnědá, splývající a prášivá. Postupně zasychají a opadávají. V místě výskytu zůstávají po opadu telí nápadné žlutooranžové jizvy. Silně postižené větve a větévky jalovců mají kratší přírůstky, prosychají a mohou i odumřít.

Ekologie a škodlivost

Původcem rzivosti hrušně (i rzivosti jalovce) je rez *Gymnosporangium sabinae* (řád: Uredinales, čeleď: Pucciniaceae). Rez hrušňová je dvoubytná (heteroecická) a má neúplný vývojový cyklus (spermogonia, aecia, telia a bazidiospory, chybí uredia=demicyklický typ). Hostiteli jsou některé druhy jalovce (hlavní hostitel) a hrušně (mezihostitel). Perenující mycelium přetrvává ve větvích a větévkách hostitelských jalovců. Na jaře (konec dubna, květen) se na napadených větvích a větévkách vytvářejí ložiska (sloupce) zimních výtrusů (telia) a v nich na dlouhých stopkách teliospory (probazidie). Teliospory jsou hnědé, dvoubuněčné na obou koncích zúžené až zašpičatělé, x 20 – 28 nm. Mají různě silnou stěnu a dva klíční póry. V velikosti 35 – 45 μ m místě přepážky jsou zpravidla mírně zaškrnceny. Buňky teliospory klíčí ve čtyř buněčnou bazidii. Na každé buňce bazidie se vytváří na stopečce okrouhlá jednobuněčná bezbarvá bazidiospora. Bazidiospory jsou zanášeny vzdušnými proudy na listy hrušně, klíčí hyfou a způsobují infekci. První příznaky napadení lze pozorovat nejdříve dva týdny po infekci. Po krátké době se v pletivu skvrn na listech vytvářejí spermogonia a v nich se diferencují spermacie. Ty jsou významné pro vývoj patogenu. Od konce srpna se na rubu listů, případně i na řapících, letorostech a plodech vytvářejí pohárkovitá aecia a v nich aeciospory. Aeciospory jsou světle hnědé nepravidelně okrouhlé někdy i eliptické 27 – 34 x 19 – 27 nm velké. Povrch aeciospor je jemně bradavičnatý, mají několik klíčních pórů. Aeciospory roznášené větrem infikují hostitelské jalovce. Příznaky napadení se na jalovcích projeví až v závěru druhého roku po infekci. Výskyt onemocnění

Je vázán na přítomnost obou hostitelů. Čím blížeji jsou oba hostitelé (hostitelské jalovce, hrušně), tím větší je nebezpečí výskytu. Podle našich pozorování dochází pravidelně k významnému napadení hrušně, pokud jsou oba hostitelé od sebe vzdáleni do 100 – 150 m. Za největší vzdálenost, kdy ještě může dojít k významnému napadení, je obvykle uváděno 500

m. Vzdálenost i směr výskytu od zdroje infekce (napadené jalovce) jsou významně ovlivňovány směrem a intenzitou převládajících větrů v době šíření. Z tohoto pohledu jsou nejvíce ohroženy lokality, kde jsou smíšené výsadby nebo jsou v blízkosti ovocné a okrasné výsadby (zahrádkářské kolonie, přídomní zahrady). K infekcím listů hrušně dochází, především pokud je v době kvetení a krátce po odkvětu hrušně (druhá polovina dubna, květen) deštivé a relativně teplejší počasí. Teliospory klíčí a bazidiospory se vytvářejí již při teplotě 8 °C (optimum 18 °C). K produkci bazidiospor dochází jen za deštivého počasí, proces se vícekrát opakuje. Bazidiospory klíčí a k infekcím dochází v rozmezí teplot nad 5 – 25 °C (optimum 20°C). Při teplotách nad 25°C k infekcím nedochází.

Hostitelský okruh patogenu

Hostiteli této dvoubytné rzi jsou některé druhy jalovce a hrušně. K ověření hostitelského okruhu patogenu bylo uskutečněno více experimentů a mnoho pozorování. Jako hostitelské druhy jalovce jsou uváděny jalovec chvojka (*Juniperus sabina*), jalovec prostřední (*J. media*), jalovec čínský (*J. chinensis*), jalovec skalní (*J. scopulorum*) a výjimečně i jalovec viržinský (*J. virginiana*). Z experimentu i pozorování vyplývá, že významná je nejen vnímavost druhu, ale i citlivost kultivaru (např. velmi citlivé jsou *J. media* 'Pfitzeriana' a 'Pfitzeriana Aurea' a odolné *J. media* 'Hetzii' a 'Pfitzeriana Glauca'). Velmi náchylné jsou zejména *J. media* 'Pfitzeriana', *J. media* 'Pfitzeriana Aurea' a *J. media* 'Pfitzeriana Compacta', *J. media* 'Gold Sovereign', *J. media* 'Swissgold', *J. sabina* 'Blue Danube', *J. sabina* 'Tamariscifolia', *J. chinensis* 'Robusta Green' a *J. chinensis* 'Keteleery' a náchylné *J. media* 'Old Gold', *J. media* 'Mathot', *J. media* 'Rockery Gem', *J. sabina* 'Arcadi', *J. sabina* 'Brovemoor', *J. sabina* 'Buffalo', *J. sabina* 'Arcadi', *J. sabina* 'Tamariscifolia Select' a *J. scopulorum* 'Blue Haven'. V našich podmínkách jsou jednoznačně nejvýznamnějšími hostiteli z hlediska rozšíření i skutečného napadení *J. media* 'Pfitzeriana', *J. media* 'Pfitzeriana Aurea', případně *J. media* 'Pfitzeriana Compacta'. Toto široce ověřené zjištění je plně v souladu s údaji ze Slovenska (Juhásová, Praslička, 2002). Přesto, že je často, zejména mykology, uváděn jako hlavní a často i jediný hostitelský druh jalovec chvojka, jeho napadení je méně časté. Hostiteli rzi *Gymnosporangium sabiniae* nejsou jalovce *J. communis* (včetně *J. communis* subsp. *alpina*), *J. conferta*, *J. horizontalis*, *J. procumbens*, *J. squamata* a další. Za odolné lze považovat i některé kultivary hostitelských druhů jalovců např. *J. media* 'Hetzii', *J. media* 'Mint Julep', *J. media* 'Pfitzeriana Glauca', *J. media* 'Plumosa Aurea', *J. chinensis* 'Blue Alps', *J. chinensis* 'Blaauw', *J. chinensis* 'San Jose' a *J. sabina* 'Wichite Blue'. Hostiteli rzi *G. sabiniae* nejsou příbuzné rody čeledi cypřišovitité (Cupressaceae) *Chamaecyparis*, *Thuja* a *Platycladus*. Pokud jde o hrušeň je nejčastěji napadána hrušeň obecná (*Pyrus communis*) a její kultivary. Napadena může být také hrušeň polnička (*P. pyraeaster*) a některé další hrušně. Odolné jsou japonské hrušně *P. pyrifolia* var. *cultra* (*nashi*). Při výjimečném napadení se na listech projeví pouze žlutooranžové ohraničené skvrny, další vývoj rzi neprobíhá. I u hrušně jsou určité rozdíly v náchylnosti kultivarů. Za náchylné lze považovat odrůdy 'Angoulemská', 'Boscova lahvice', 'Clappova', 'Dielova', 'Hardyho', 'Charneuská', 'Konference', 'Kongresovka', 'Madame Verté', 'Pařížanka', 'Vienská', 'Williamsova' a 'Williamsova červená'. Významné rozdíly jsou také v náchylnosti nových českých odrůd. Jalovce mohou být hostiteli také dalších rzí z rodu *Gymnosporangium*. Mezihostitelem jsou v tomto případě dřeviny podčeledi jabloňovité (rodů *Amelanchier*, *Cotoneaster*, *Crataegus*, *Cydonia*, *Malus*, *Pyracantha*, *Pyrus*, *Sorbus*, případně dalších). Nejčastěji se setkáváme s druhy *G. cornutum* (hostiteli jsou především *J. communis* včetně *J. communis* subsp. *alpina*, *J. sibirica*, *Sorbus aucuparia*, *S. torminalis*, *S. sudetica*, *S. domestica*, *S. hybrida*, *Amelanchier ovatus*, *Pyracantha coccinea*), *G. clavariaformae* (hostiteli jsou především *J. communis* včetně *J. communis* subsp. *alpina*, *J. oxycedrus*, *J. sibirica*, *Crataegus* spp., *Pyrus communis*, *Amelanchier ovatus*), *G. confusum* (hostiteli jsou především *J. sabina*, *J. virginiana*, *J. oxycedrus*, *Cotoneaster* spp., *Crataegus* spp., *Sorbus torminalis*, *Cydonia*

vulgaris) a *G.tremelloides* (hostiteli jsou především *J. communis* včetně *J. communis* subsp. *alpina*, *J. oxycedrus*, *J. sibirica*, *Sorbus aucuparia*, *S. aria*, *S. torminalis*, *S. sudetica*, *S.hybrida*, *Malus domestica*, *M. baccata*, *M. silvestris*). Tyto rzivosti se vyskytují především v přirozených biotopech a jejich výskyt i škodlivost jsou zpravidla menší než u rzivosti hrušně. Škodlivost choroby

Výskyty rzivosti hrušně, které byly pozorovány v posledních letech v zahrádkářských koloniích a v přídomních zahradách, lze považovat za hospodářsky škodlivé. Při silném napadení, kdy může být poškozeno až 80 % plochy listů dochází k nepříznivému ovlivnění přírůstků i velikosti a kvality plodů. Přímo napadené plody jsou zcela znehodnoceny. Opakovaně silně postižené stromy chřadnou a jsou méně odolné vůči nepříznivým podmínkám. Výskyt v produkčních výsadbách, pokud nejsou v bezprostřední blízkosti zahrádkářských kolonií nebo přídomních zahrad, kde jsou vysazeny náchylné jalovce je zanedbatelný. Patogen významně poškozuje také jalovce. Napadené větve a větévky jsou světle zelené, zakrslé, prosychají, případně i odumírají. Silně postižené jalovce mají sníženou sadovnickou, případně tržní hodnotu.

Ochrana

Základem ochrany je dostatečná izolace obou hostitelů. Za efektivní lze považovat podle našich víceletých sledování již vzdálenost 100 – 150 m. Pokud je izolační vzdálenost větší dochází k významnějšímu napadení jen v letech se silným prouděním vzduchu od hostitelských jalovců v době přenosu infekce. Za takových to podmínek může dojít k významnému napadení hrušně až do 500 m, zcela výjimečně i více metrů od hostitelských jalovců. Toto naše zjištění se plně shoduje s údaji zahraničních i starších českých autorů (např. Blatný, Smolák, 1940), kteří uvádějí možnost šíření do vzdálenosti 100 m, výjimečně až 500 m. Za koncepční řešení lze považovat vyloučení výsadby a postupnou obměnu hostitelských druhů jalovců a zejména jejich náchylných kultivarů na lokalitách, kde jsou současně pěstovány hrušně (zahrádkářské kolonie, přídomní zahrady). Na těchto lokalitách by měly být vysazovány pouze nehostitelské druhy, nebo odolné kultivary hostitelských druhů jalovců.

K realizaci tohoto opatření je nezbytné informovat

- pěstitele, který by měl pro výsadbu na rizikových lokalitách volit nehostitelské druhy nebo odolné kultivary jalovců
- množitele a prodejce výsadbového materiálu, který by měl upozornit pěstitele (při prodeji, v propagačních a nabídkových materiálech) na riziko výsadby náchylných jalovců v blízkosti hrušňů a doporučit výsadbu nehostitelských druhů a odolných kultivarů jalovců
- projektanta a realizátora, který by měl pro výsadbu na rizikových lokalitách volit nehostitelské druhy nebo odolné kultivary jalovců

Pokud jde o míru rizika, pak by se toto opatření mělo týkat zejména jalovce prostředního a jalovce chvojky a jejich velmi náchylných a náchylných kultivarů. Na ohrožených lokalitách je účinným opatřením také včasné odstranění napadených (zduřelých) větví a větévek jalovců. Odstranění je třeba provést nejpozději na počátku tvorby telí.

Pokud jde o často doporučovanou likvidaci hostitelských jalovců ve smíšených výsadbách, je velmi problematická. Oba hostitelé hrušňů i jalovec jsou hospodářsky významnými rody. Preference je věcí rozhodnutí pěstitele. V každém případě by měly být likvidovány silně napadené a poškozené jalovce se sníženou sadovnickou hodnotou. Pokud jde o likvidaci napadených hostitelských jalovců nebo o preferenci výsadby nehostitelských druhů a odolných kultivarů jalovců je velmi důležitá dohoda a společný postup pěstitelů. Starší autoři doporučovali překrýt v době šíření infekce hostitelské jalovce textilií. Novější jsou informace o možnosti omezit či eliminovat napadení hrušně překrytím napadených hostitelských jalovců v době šíření infekce netkanou textilií.

Možnosti fungicidní ochrany jsou omezené. V současné době není proti rzivosti hrušně povolen žádný fungicid. Některé fungicidní přípravky povolené proti strupovitosti hrušně však mají současnou nebo vedlejší účinnost také na rzivost hrušně (např. Baycor 25 WP, typ Dithane, Novozir MN 80 New, Polyram WG, Punch 10 SC a Talent). Použijeme-li tyto přípravky proti strupovitosti hrušně v období ohrožení rzivostí hrušně (období krátce před květem, případně na počátku kvetení a po odkvětu), zajistí současnou nebo vedlejší účinnost i proti tomuto onemocnění. Je třeba zdůraznit, že ošetření v těchto termínech (krátce před květem a 1 – 2x po odkvětu) lze považovat za základní ošetření proti strupovitosti hrušně. Stejně přípravky i některé další (Delan 700 WDG, Horizon 250 EC, Ornament 250 EC, Ortiva, Score 250 EC) lze použít koncem léta i k ochraně jalovců. Provádí se několik ošetření (2 – 4x) ve druhé polovině měsíce srpna a září. Toto ošetření omezí nové infekce jehlic, není však účinné na přetrvávající mycelium ve dřevě větví a větévek jalovců.

Autor: Ing. Petr Ackermann, CSc., SRS Brno

Ceny

Ceny ovoce v 18. až 20. kalendářním týdnu 2009

Ovoce	Ceny	
	Pěstitelské	Spotřebitelské
JABLKA tuzemská		
Golden Del. V	12 - 19	
I.	9 - 15	24 - 26,90
Gloster V	11 - 13,10	
I.	8,50 - 12,80	14,90 - 29,90
Idared V	10 - 16	
I.	8,50 - 12,80	12,90 - 20
Jonagold V	11 - 20	
I.	8,50 - 16	14,90 - 27,90
Rubín V	11 - 12	
I.	8,50 - 10,50	20
Topaz	10 - 12	14
Šampion V	11 - 12	
I.	8 - 10	
Zvonkové V	8,50 - 11	
I.	7,50 - 9,50	
JABLKA dovoz		
Golden Del.		26 - 34,90
Granny Smith		31,90 - 44,90
Gala		29,90 - 36,90
Jonagold		21,90 - 44,90
Pink Lady		45,90
Fuji		21,90 - 39,90
HRUŠKY dovoz		34,90 - 64,90